

2015. AUGUSZTUS

WWW.AFOLDGOMB.HU

A FÖLDGÖMB

ALAPÍTVÁ: 1929

A MEGISMERÉS KALANDJA

SZEMTŐL SZEMBEN

ÓRIÁSTELESZKÓPOK – TONNÁS ÜVEGSZEMEK
UGANDA – VILÁGÍTÓ SZEMEK A FÉLHOMÁLYBAN
ÖRMÉNY TÜKÖRBEN – BIEGO ÚTJA
VÖDÖR, HÁLÓ, BÉKAMENTÉS
BUZLUDZHA – „SOHASE FELEDD A MÚLTAD!”
PARADICSOMI COSTA RICA
KAUAI – A CSENDES-ÓCEÁN KERTJE

NEVADO PISCO

Peru, 5752 m, 2015.05.30.

www.eupolisz.hu

HA UNOD AZ IPARI TURIZMUST!

TERMÉSZETJÁRÓ UTAZÁSOK, OUTDOOR TÚRÁK,
TREKKINGEK, KÖRUTAK AZ EGÉSZ VILÁGON.

Eupolisz Utazási Iroda

1093 Budapest, Lónyay u. 47. | +36/1/219-08-81

Hatósági engedélyszám: U-000463

Tisztánlátás

SZEMBEN A FÁK KÖZÖTT NAGY TURBÁNOS SZIKH PARKÓR ÜLDÖGÉL A SZÉKÉN. Két oldalról hosszabbítók kígyóznak feléje. Előre néz, épp csak lélegzik, nem mozog, hogy a maga mellé helyezett, hosszabbítók táplálta – amúgy rendes, beltéri – ventilátorok keltette légáram mindig telibetalálja. A kis rotorok forgása az élőkép egyetlen jele.

Őrült meleg van az északnyugat-indiai Amritsarban. Az árnyas parkban, a gyilkos hőségben megpróbálunk túlélni, de a szemöldökünk már nem működik rendeltetésszerűen: simán átbukik rajta a homlokunkról folyamatosan érkező, szemmaró veríték. És nem ez az egyetlen látásproblémánk erre felé. Nem sokkal korábban a Himalája vonulatait északról délre átgyalogolva, a 300 km-es menet végén a fáradtságtól előjött a csólátás: a perifériák zavaróan elhomályosodnak, leszűkül a tér, és csak a látómező közepe marad éles.

A látványra persze mindig kiemelten figyelünk, és e számunkban a szem valóban központi szerephez jut. Costa Ricában – ahol a nedves hőségben a kamerák sem mindig működnek tökéletesen – a zacskós madár néz mélyen a szemünkbe, itthon a különleges pupillájú ásóbékákkal szemezhetünk, az égre tekintve a Föld legnagyobb távcsölcseit ismerjük meg, Ugandában pedig világító gyermekszemeket követünk a félhomályban.

A SAHARA SZEME
40 km átmérőjű réteg-
felboltozódás erodáló-
dott, gyűrűs maradványa
Mauritániában,
űrfelvételen

FOTÓ: NASA

FŐSZERKESZTŐI SZEMMEL

Dr. Nagy Balázs
főszerkesztő

A FÖLDGÖMB⁺

A MAGYAR FÖLDRAJZI TÁRSASÁG
ISMERETTERJESZTŐ MAGAZINJA

Alapítva: 1929

XXXIII. évfolyam, 295. lapszám
2015. augusztus

Főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

Helyettes főszerkesztők:

Farkas Péter, Dr. Nemerikényi Zsombor

Munkatársak:

Barabás Ambrus, Bugya Éva, Dr. Mari László

Állandó szerzőink:

Franciscs László, Dr. Jakab Gusztáv,
Dr. Karácsonyi Dávid, Kálló Péter,
Kerekes István, Kirschner Péter,
Ladányi Tamás, Méhész Zsuzsa, Sánta Gábor,
Süveg Áron, Szirmai Gábor, Dr. Tamáska Máté,
Dr. Telbisz Tamás

Térképek: Dr. Nemerikényi Zsombor

Tervezőszerkesztő: Heiling Zsolt

Tördelőszerkesztő: Máté Gábor

Korrektor: Márton Béla

Nyomás: Pethő Nyomda Kft.

Kiadó: Heiling Média Kiadó Kft.

1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 125.

Tel.: (1) 231-4040. Fax: (1) 231-4045

E-mail: szerkesztoseg@afoldgomb.hu

A kiadásért felel: a kiadó igazgatója

Értékesítési és marketingigazgató:

Sekoulopoulou Márta. Tel.: (30) 650-6801

E-mail: marti@heiling-media.hu

Megjelenik minden hónap első hetében, évente

10 alkalommal (két összevont lapszámmal).

Terjeszti a Lapker Rt. és alternatív terjesztők

Előfizetés 1 évre: 7500 Ft

Előfizethető a kiadóban Zimay Viktóriánál

Tel.: (1) 231-4040

E-mail: elofizetes@afoldgomb.hu

vagy webáruházunkban: **EBOLT.AFOLDGOMB.HU**

Régebbi lapszámaink megvásárolhatók a kiadóban,
vagy az **EBOLT.AFOLDGOMB.HU** webáruházban

Pulitzer-emlékdíj (2008)

Gárdi Balázs szerzőnk, lapunkban
megjelent anyagai elismeréseként

Szociográfia-küldöngj (2012)

Társadalmi témájú riportjaink,
képsorozataink elismeréseként

Minden jog fenntartva! A magazinban megjelent képeket, ábrákat és szövegeket a kiadó engedélye nélkül tilos közzétenni, reprodukálni, számítástechnikai rendszerben tárolni és továbbadni! Meg nem rendelt fényképeket és kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban megjelent hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

HU ISSN 1215-8690

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

„Ésszel járom be a Földet!”

Vámbéry Ármin

Címlapkép: Morvai Szilárd

A KÜLÖNLEGES PUPILLÁJÚ ÁSÓBÉKA SZEME

⊕ PILLANTÁS AZ ÉGRE

Franciscs László–Sánta Gábor: A NAGY NYÁRI
HÁROMSZÖG NYOMÁBAN – A VEGA,
AZ ALTAIR, A DENEK ÉS A MITOLÓGIA 4

⊕ FLÓRA ÉS FAUNA

Jakab Gusztáv: MOCSÁRI KÖTÖRŐFŰ 8

⊕ Tiner Tibor:

AUGSBURG, 955 9

⊕ VAN KÉPÜNK!

Kerekes István: BALÁZS BÁ' ÉS SUBA 12

⊕ ÉG ÉS FÖLD

Ladányi Tamás: ALPESI FÉNY 14

⊕ Morvai Szilárd:

BÉKÁK – TERELVE, VÖDRÖZVE,
MEGMENTVE 16

⊕ Tuczai Emese:

TONNÁS ÜVEGSZEMEK 24

⊕ Baranovszky Ádám:

BUZLUDZHA – AVAGY: „SOHASE FELEDD
A MÚLTAD!” 32

⊕ Répásy Zsolt:

VILÁGÍTÓ SZEMEK A FÉLHOMÁLYBAN 42

⊕ Balázs István (Balu):

PARADICSOM, DE NEM ÚGY – COSTA RICA 54

⊕ Kocsány Kornél:

ÖRMÉNY TÜKÖRBEN – BIEGO ÚTJA 68

⊕ Balla Tihamér: TAVASZI SZÉL...

78

⊕ ÚTI TIPP

AHOL A SZÁLLODAIGAZGATÓ SZOLGÁL FEL 86

⊕ Hegedűs Gyula:

KAUAI – A CSENDES ÓCEÁN KERTJE 88

Terelve, vödörözve, megmentve

Csak egy béka, csak egy csiga, csak egy sün... Bármennyire mélyen is bújom a biológiával foglalkozó szakirodalmat, nem találok a fajok neve előtt a „csak” állandó jelzót. A modern gépjárművezető jobb esetben próbálja kerülgetni az aszfaltra tévedt állatokat, azonban egy kiadósabb eső után ember legyen a talpán, aki gázolás nélkül tud áthaladni a természet ilyen „akadálypályáján”. Ilyenkor nyugtathatjuk magunkat azzal, hogy csak egy béka volt.

16

Tonnás üvegszemek

A részletek elővarázsolására a csillagászoknak egyre nagyobb és nagyobb átmérőjű távcsövekre van szükségük. Az optikára vonatkozó elvárásaink ma egyértelműek: minél nagyobb, annál jobb. Az elmúlt bő 100 évre visszatekintve pedig a mind korszerűbb távcsövek átmérője gyorsan dublázódott. Az egyre hatalmasabb „szemek” öntése, csiszolása, illetve szállítása azonban hosszadalmas, rendkívül költséges és igen nagy precizitást igénylő feladat.

24

Világító szemek a félhomályban

Téglavörös homályba borul a kocs ablakán keresztül a kelet-ugandai táj. Az eső jócskán felpuhította az Afrika-szerte jellemző vöröses földutat. Errefelé áprilisban köszönt be az esős évszak, ami nem igazán segít az amúgy sem tökéletes állapotú utakon. Az előző este Mbale-ban kicsit hosszúra nyúlt, így zúgó fejjel és kavargó gondolatokkal érkezem a St. Kizito-árvaházhoz...

42

Paradicsom, de nem úgy

A kis közép-amerikai ország területére az első telepések Kolumbusz partraszállása után néhány évtizeddel érkeztek. Ekkor még csak több hónapos komoly expedícióval lehetett átjutni a karibi oldalról a csendes-óceáni oldalra – ami manapság pár óra vezetéssel áthidalható. Az érintetlen területek hasznosítása és az erdők kitermelése a 19. század elején vált meghatározóvá, és az ország valamivel több mint egy évszázad alatt elvesztette erdeinek 80%-át.

54

Örmény tükörben

A vilájárók többségére jellemző a kíváncsiság. Keresik azt az izgalmat, melyet csak egy idegen táj, egy merőben különböző kultúra vagy a szokatlan élethelyzetek adhatnak meg. Abban azonban ritkán gondolunk bele, hogy valaki ugyanezeket az élményeket Magyarországtól kaphatja meg. Ilyen ember az örmény Adibeg Towmasyan, aki rendkívül hosszú utat tett meg ideig. Ez a történet róla szól...

68

⊕ PILLANTÁS AZ ÉGRE

A NAGY NYÁRI HÁROMSZÖG NYOMÁBAN

A VEGA, AZ ALTAIR, A DENEK ÉS A MITOLÓGIA

A felvételt **HORVÁTH ATTILA RÓBERT (HOZÉ)**
készítette 17–70 mm-es teleobjektívvel
Győrújbarátról, saját csillagvizsgálójából

Nyári éjszakákon – de éppúgy kora ősszel is – az égbolt feltűnő, meghatározó alakzata a Nagy Nyári Háromszög. Ha azonban a csillagtérképeken próbálnánk megkeresni az érdekes elnevezésű együtttest, valószínűleg nem járnánk sikerrel, mivel azt három különböző csillagkép három fényes csillaga formázza

Nagy Háromszöggént először (1920-ban) egy osztrák csillagász, Oswald Thomas említette, majd e fogalmat Sir Patrick Moore, a csillagászat nagyszerű angol népszerűsítő személyisége terjesztette el a múlt század közepén.

A nyári Tejutat átölelő három fényes csillag remek kapaszkodó az égbolt kezdő szerelmeseinek. Közülük a legfényesebb a Lant csillagképben látszó Vega: a kékesfehér színű óriáscsillag az égbolt ötödik legfényesebb csillaga. Második legfényesebb az Altair, amely a Sas főcsillaga, míg a harmadik a Hattyú farkát alkotó, szintén igen fényes Deneb. Hál' istennek, a görög kultúra is felfigyelt eme hármásra, és bár külön-külön, de gazdag mondvilággal látta el mindhárom feltűnő égitestet.

Vega

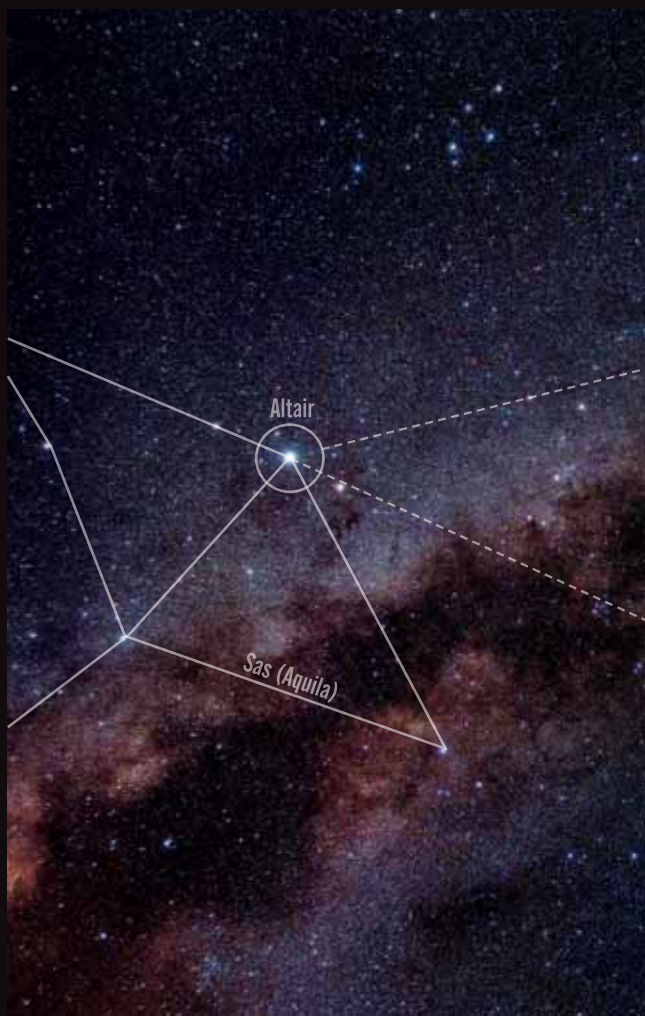
Augusztusi koraestéken épp a fejünk felett látszik a Vega, mellette pedig egy jellegzetes, rombuszra emlékeztető csillagalakzat, melyek együttesen alkotják a Lant csillagképet. A Lyra, vagyis a Lant a görög mitológiában Orpheusz hangszere, akit Apollón, a nap- és természetisten tanított a hangszeren játszani és énekelni. Orpheus zenéjével lecsillapította a vadállatokat, táncra indította a sziklákat, megállította a folyókat. Értette a természet nyelvét, tudott beszélni az állatokkal. Irigyei, a menádok – akik Dionüszosz isten női követői voltak – meggyilkolták, lantját egy folyóba dobták. A Múzsák azonban a hangszert a vízből kiragadva onnan az égbe vitték, ahol a Lant csillagképben él tovább.

Deneb

A Deneb – másik nevén Alfa Cygni – a Hattyú, vagyis a Cygnus csillagkép legfényesebb tagja, ami egy jellegzetes, kereszt alakú konstellációt alkot a Tejút sávjában. A hattyú mitológiája is igen gazdag. A legnépszerűbb elképzelés a baráti szeretetnek állít emléket: Phaethón, Héliosz napisten fia egyszer kölcsönvette, vagyis inkább ellopta apja szekereit, de azt irányítani nem tudván, földre zuhant az égi járműről. Barátja, Küknosz olyan mélyen gyászolta, hogy Apollón hattyúvá változtatta, és az égre emelte a halottat. Ez különös kegy, hisz Apollón istennek szent állata volt a hattyú. A csillagkép eredetéről szóló másik monda szerint Zeus egyszer egy hattyú képében csábította el akkori kiszemeltjét, Lédát. A nászból született a trójai monda hősnője, a szép

Heléna, akinek a Dioszkuroszok voltak a féltestvérei, vagyis az Ikrek: Kasztor és Pollux.

Az Apollónnal mint napistennel kapcsolatos történetekben gyakran felbukkannak a madarak és az égi szekerek. Ez a görög mitológia egy archaikus rétege, amely a Krisztus előtti első évezred elejére vezethető vissza. Talán csak véletlen egybeesés, talán valós kapcsolatokat tükröz, hogy ebben az időszakban a Kárpát-medence késő bronzkori népei is nagy tiszteletben tartották a vízimadarakat. Nagy, szertartásokon használt bronzedényeiken ábrázolták őket, valamint vízimadarak által húzott Napszekerek és Napbárkák modelljei is fennmaradtak.

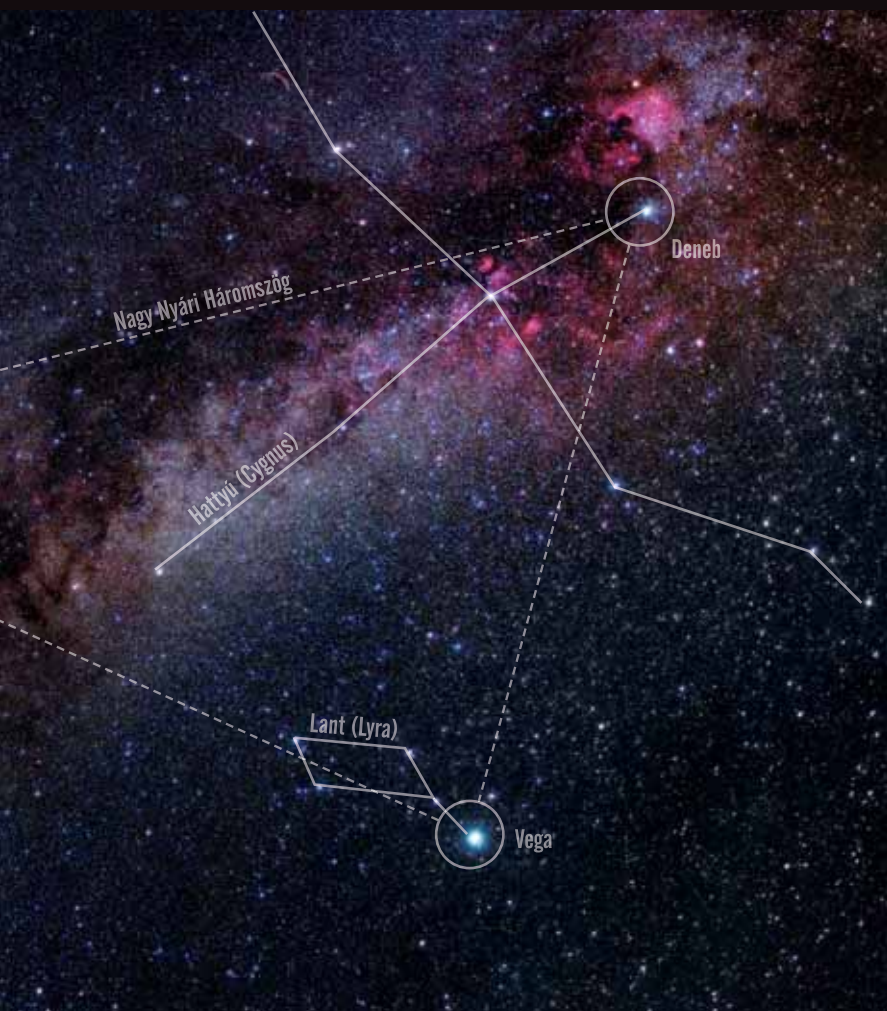

Altair

Az Altair – arabul „repülő sas” – a Sas csillagkép része, melynek története talán még szövevényesebb. Első ábrázolásai 3200 éves mezopotámiai domborműveken maradtak fenn. A görögöknél a sas királyi madár, Zeusz isten madara volt, akinek az volt a feladata, hogy visszahozza a nagy isten által elhajított villámokat. A sas képében rabolta el Zeusz Ganümedészt, a szépséges ifjút, éppen ezért gyakorta ábrázolják e csillaképet úgy, hogy a madár egy ifjút tart karmai közt.

A sas volt az a vérengző madár is, ami a leláncolt Prométheusz máját marcangolta. A halhatatlan Prométheuszt – a titánok egyikét – Zeusz azért kötöztette a Kaukaszos sziklájához, mert ellopta a tüzet az emberek számára. Napkeltétől napnyugtáig a sas lakmározott a hős májából, éjjel azonban a seb begyógyult, és a titán kínjai sosem enyhültek. Héraelész azonban addig könyörgött Zeusznak, hogy a főisten szabadon engedte Prométheuszt. Héraelész Apollónhoz fohászkodva keresztüllőtte a sas szívét, így Prométheusz mindörökre megszabadult, a Sas pedig az égre került. Fejét dél felé fordítva száll a Tejút sávja előtt, őt követi a Hattyú, tőlük nyugatra a Lant ragyog. Egy csendes, nyári este erejéig érdemes velük tartani lassú égi vándorútjukon.

SZÖVEG: FRANCISCS LÁSZLÓ: WWW.PTES.HU,
SÁNTA GÁBOR: WWW.MCSE.HU

Lavazza kávégép,
Pininfarina design, könnyű
kezelhetőség, Olaszország
életérzése. Legyen
vendégünk egy kávéra és
vigye haza az élményt
ajándék kávégép
formában!*

A részletekről érdeklődjön
az alábbi promóciós kód
megadásával:
földgömb magazin

**AJÁNDÉK LAVAZZA
EP 2100 KÁVÉGÉP
600 DB KAPSZULA
MEGVÁSÁRLÁSÁVAL**

LAVAZZA
ESPRESSO POINT

pininfarina

*A kapszulák megvásárlásánál a kedvezmény nélküli listaárak érvényesek. A promócióban szereplő kávégép használt, felújított modell. Az akció más kedvezménnyel nem vonható össze és visszavonásig, illetve a készlet erejéig érvényes.

Aygor
DOMESTIC ITALIANO
LAVAZZA

Caffèservice

BEMUTATÓTEREM

1134 BUDAPEST, KLAPKA UTCA 7.
HÉTFŐ - PÉNTEK 8:00 - 19:00
06 1 237 1210 | 06 80 79 00 98
WWW.AYGOR.HU
WWW.CAFFESERVICE.HU

MOCSÁRI KÖTÖRŐFŰ

A kötőrőfűvek a havasi sziklák legjellemzőbb növényei, a Kárpátokban is mintegy 35 fajuk fordul elő. A mocsári kötőrőfű (*Saxifraga hirculus*) azonban – rokonságától eltérően – a borvizes tőzeglápok ritkasága.

Növényünk Európa sarkvidéki területein sem gyakori, Közép-Európában pedig igazi különlegességnek számít. Legdélebbi előfordulása Székelyföldről ismert, legelőször Bányai János székelyudvarhelyi geológus figyelte meg a Szentgyháza közelében fekvő Hargitaligetben. Fényképünk is itt készült. A tusnádi Középpatak-lápról és a csikverebesi Benes-lápról mára minden bizonnyal kipsztult, de a csíkszentkirályi Borsáros-lápon is kritikus a helyzete.

A mocsári kötőrőfűvet leginkább termőhelyeinek lecsapolása, valamint az egyre gyakrabban kialakuló hosszú és aszályos nyarak veszélyeztetik. Napjainkra Közép-Európa több országából is kipsztult.

A növénynek a legtöbb kötőrőfűvel ellentétben nincs tölevélrózsája, rendelkezik viszont a mohák között kúszó leveles indákkal. Sárga alapon narancsosan pöttyözött virágai augusztusban nyílnak, ilyenkor akadhatunk rá legkönnyebben erre a rejtőzködő ritkaságra.

SZÖVEG ÉS KÉP: JAKAB GUSZTÁV

AUGSBURG, 955

Az Alpok egyik festői völgyében, a Lienztől délnyugatra megbúvó Obertilliach üdülőfalu plébániatemplomában különleges mennyezetfreskóra lelhetünk. A mozgalmas csatajelenetben Ulrik augsburgi püspököt egy angyaltól kapott kereszt segíti a várost ostromló pogány magyarok elleni védőharc irányításában

A városfalak elleni kétnapos, sikertelen támadás csúján az előjátéka volt az éppen 1060 éve, 955. augusztus 10-én az Augsburg melletti Lech-mezőn lezajlott híres ütközetnek. Ottó német király (962-től I. Ottó német-római császár) és szövetségeseinek hada – előbb felmentve Augsburgot – itt győzte le a keresztény Európát rablóhadjárataikkal több mint fél évszázadon át rettegésben tartó magyarok mintegy 12–15 ezer lovasból álló, Lehel (Lél) és Bulcsú vezette seregét. „Ily nagy győzelem kétszáz éve nem örvendeztetett meg egyetlen királyt sem” – írta Wídukind bencés szerzetes, 10. századi német króni-

kaíró nagy lelkesedéssel. A német alapiskolai tankönyvek a „Lech-mezei csata” (Schlacht auf dem Lechfeld) néven emlegetett győztes ütközet történelmi jelentőségét nem győzik hangsúlyozni: „Nagy Ottó megsemmisítő csapást mért a magyarokra, és ezzel megmentette a nyugati világot.”

ULRIK PÜSPÖKÖT AZ ÉGIEK IS SEGÍTETTÉK A GYŐZELEM KIVÍVÁSÁBAN

Az augsburgi ütközet Obertilliach plébániatemplomának mennyezetfreskóján

Győzelmi lenyomatok

A legendás győzelem mítosza évszázadokon át törtetlen maradt a közép-európai németiség kollektív emlékezetében, és a birodalmi összefogás e világraszóló diadalának számos formában állítottak emléket szerte a császárságban. Német és osztrák földön katolikus templomok és kápolnák százait nevezték el a szülővárosát halált megvető bátorsággal védő – s hősi tettéért 993-ban XV. János pápa által szentté avatott – Ulrik püspök tiszteletére. (A 973-ban elhunyt főpap síremléke az augsburgi bazilika kriptájában ma is zarándokhely.)

Az Augsburg közlebbi és távolabbi környezetében Szent Ulrikról elnevezett plébániatemplomok tucatjaiban örökítették meg mennyezetfreskókon, falfestményeken a történelmi jelentőségű összecsapást. Közülük a legszebbek – a fent említett ober-tilliachi mellett – a bajorországi Eresingben, Wertachban és Hohenfelsben, továbbá az északolaszországi Ortiseiben (az egykori osztrák St. Ulrich in Grödenben) található.

A Lech folyó mellett vívott ütközet a történeti festőket is megihlette. Az egyik legmozgalmasabb csatakép Michael Echter (1812–1879): „Die Ungarnschlacht auf dem Lechfeld 955” című romantikus alkotása, amelyet a müncheni Maximilianeum gyűjteménye őriz. A festmény középső részén jól látható az a jelenet, amikor az Ottó király bal-

BÉLYEG A GYŐZELEM 1000. ÉVFORDULÓJÁRA

1955 kiemelkedő ünnep volt. A Deutsche Bundespost 20 pfennig jubileumi bélyegen örökítette meg

ján lovagló Vörös Konrád lotaringiai herceg – a király vejeként a frank seregrész vezére – magyar nyílvesszőtől átlőtt torokkal zuhan le a lováról. (Neve azért lehet ismerős, mert ő az, aki a magyar „Lehel kürtje” legendában Konrád német császárként szerepel, és akit a legenda szerint az elfogott Lehel vezér még a kivégzése előtt híres kürtjével agyonütött. A történelmi valóságot viszont Echter festménye jobban tükrözi.) Az ütközetben elesett Konrádot a wormsi katedrálisban, a száli hercegi család kriptájában helyezték örök nyugalomra.

A VÖRÖS KONRÁD PORAIT ŐRZŐ, EGYSZERŰ KÖSZARKOFÁG jó állapotban vészelte át az évszázadokat

HALÁLÁT NEM LEHEL KÜRTJÉNEK CSAPÁSA OKOZTA

Az átlőtt torkú Konrád lotaringiai herceg Michael Echter Lech-mezei csatát ábrázoló festményének részletén

Egy évezreddel később...

A német történelem e hadisikere a 20. században is kiemelt figyelmet kapott. A korabeli német sajtó szenzációként számolt be arról, hogy 1937 őszén a Lech folyó menti Inningben téglagyári munkások hét csontvázat találtak. Az Augsburgból kiérkező régészek kimutatták, hogy azok a 955. évi csatából menekülő magyar harcosok maradványai, akiket valószínűleg helybéli parasztok öltek meg.

1941-ben az akkor katonai gyakorlóternek használt Lech-mezőn az eskütételre felsorakozó újoncok fülébe hangszórók harsogtak: „Férfiak, kik hivatva vagytok megóvni a hazát és a szabadságot, tudjátok meg, hogy a föld, amelyen álltok, kötelez! Sohase feledjétek, hogy csaknem ezer éve e helyen, éppúgy, mint ma, a Kelet a szabadságunkra tört!”

1955-ben, a győztes csata 1000. évfordulóján Augsburgban ünnepségsorozatot rendeztek, a Német Szövetségi Posta pedig a nevezetes alkalomból jubileumi bélyeget bocsátott ki.

A Lech-mezei csata emlékének napjainkban is vannak ápolói. Az Augsburg melletti Königsbrunn városka hagyományőrző egyesületet alapított „Lechfeldschlacht 955” néven. A lokálpatrióta szervezet egyik lelkes tagja, Martin Sauter építési vállalkozó elhatározta, hogy nagy diorámán jeleníti meg az ütközetet: 12 ezer(!) 3 cm-es ónfigurával, fény- és hanghatással, valamint minikamerákkal képernyőkre vetített és kinagyított részletekkel.

12 000 KATONAFIGURÁVAL REKONSTRUÁLJA AZ ÜTKÖZETET

Martin Sauter, a Lech-mezei csata diorámájának első darabjával

A diorama első, 7 m²-es darabját – rajta 2600 apró katonával – 2014 júniusában állították ki a könnigsbrunni Városháza előcsarnokában. Az 1060. évfordulóra elkészülő teljes mű számára a város egy nagy kiállítási csarnokban biztosít helyet.

Álljon itt adalékként még egy ezeréves bajországi magyar „hagyaték”: a középkorban a Münchentől délkeletre fekvő, apró Keferloh falu (nyomai a mai Grasbrunn nyugati részén található) sok évszázados virágzását az augsburgi magyar csatavasztásának köszönhetette. 955-ben ugyanis a település engedélyt kapott Ottó királytól, hogy itt rendezzék meg a magyaroktól zsákmányolt több ezer ló árverését. A későbbi évtizedekben a keferlohi állatvásárok rendszeressé váltak, és a kistelepülés egyre híresebb lett ló-, majd szarvasmarha-piacairól, lakosainak gazdagságáról. A lóvontatás eltűnése, majd a München környéki állattartás visszaszorulása azonban a 20. század elejére megpecsételte a település sorsát. Nevét Grasbrunnban ma már csupán a rövid Keferloher Strasse őrzi.

SZÖVEG ÉS KÉP: TINER TIBOR

BALÁZS BÁ' ÉS SUBA

A Madarasi-Hargita lábánál húzódo tanyavilág lakója, Sólyom Balázs remeteként él e különleges tájon. A birtokon se villany, se gáz, Balázs bácsi egyetlen társa pedig nem más, mint Suba, a juhászcutya.

FOTÓ: KEREKES ISTVÁN

ALPESI FÉNY

Szűkebb értelemben akkor hívjuk alpesi fénynek a jelenséget, ha a Nap már a horizont alá került, és a fénye a légköri aeroszolon szóródik a magaslatok felé. Itt az épp lenyugvó Nap sugarai színezik narancsos és lilás árnyalatúra a Mont Blanc masszívum vidékét, az Auguille du Midi (a kép középső

részén, toronnyal a tetején) környezetét. Az 1955-ben épített felvonónak köszönhetően a franciaországi Chamonix városából kényelmesen feljuthatunk – 20 perc alatt leküzdve a 2800 méteres szintkülönbséget – a merészen égbe törő, 3842 méterig emelkedő csúcra, Európa egyik legmagasabban fekvő, hegyi lifttel megközelíthető kilátópontjához. A kép a Gouter-menedékház melletti táborból készült, ami a Mont Blanc-ra vezető normál hegymászóút utolsó állomása.

SZÖVEG ÉS KÉP: LADÁNYI TAMÁS

Csak egy béka, csak egy csiga, csak egy sün... Bármennyire mélyen is bújom a biológiával foglalkozó szakirodalmat, nem találok a fajok neve előtt a „csak” állandó jelzöt. A modern gépjárművezető – köztük természetesen jómagam is – jobb esetben próbálja kerülgetni az aszfalra tévedt állatokat, azonban egy kiadósabb eső után ember legyen a talpán, aki gázolás nélkül tud áthaladni a természet ilyen „akadálypályáján”. Ilyenkor nyugtathatjuk magunkat azzal, hogy csak egy béka volt. Ám a szétlapított béka szemszögéből nézve ez igencsak sovány vigasz...

BÉKÁK TERELVE, VÖDRÖZVE, MEGMENTVE

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: MORVAI SZILÁRD

RÉSZEZETVE

DELMI

LGÁLAT

A veszteség tetemesnek mondható, és nem kell külön felmérést végezni ahhoz, hogy belássuk, milyen hatalmas számban pusztulnak el így évente, főleg a tavaszi időszakban. Szaporodási időben igencsak gyakori jelenség a kétéltűek ipari méretű elgázolása, főleg ott, ahol a telető- és a szaporodóhelyet elválasztó aszfaltút vezet... Béka és autó párharcából csak az előbbi kerülhet ki vesztesen.

Akciós szállítás

A hazai békamentő kampányok már legalább negyedszázados múltúak. Kezdetben gyalogszerrel nekivágva az éjszakában egyszerűen csak összeszedték az úttestre tévedt jószágokat. Százával perse. E módszer hatékonysága mégis alacsony volt, és az autók között szalamozva nyilván az emberre nézve is veszélyes. A terelőkerítéses és vödör csapdás

mentés viszont lényegesen hatékonyabb és mindenki számára veszélytelenebb. Ráadásul a nagy egyedszám, a vándorló állattömeg szinte teljes befogása miatt már nem pusztán kétéltűmentésről beszélhetünk, hiszen így a gyűjtött adatok kutatási adatbázis létrehozására is alkalmasak.

JÓ FALAT

A farmosi békamentés legismertebb szlogenje:

„A kétéltűeket csak az emberi hatásoktól kell megvédenünk.” A környék gázlómadarainak viszont kiváló táplálékai

BÉKABEMUTATÓ

A helyszínre látogató gyerekeknek Németh András tart ismertetőt, aki a fő szervező, Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őre

Terelve csapdázás

A kezdeti évek tanulságai minden évben apró változtatásokat hoztak itt, Farmoson is, mely a hazai békamentő tevékenység egyik ismert helyszíne. A terelőkerítés anyaga, annak magassága, kiépítésének módja, a felhasznált anyagok egyre inkább a célnak megfelelő formát öltöttek.

A leghatékonyabb eszköznek a tartós, könnyen vágható, szakadásra kevésbé hajlamos (újrahasznosított) homlokzattakaró reklámháló bizonyult. Az 50–70 cm magas kerítésnek ellen kell állnia az időjárás viszontagságainak a mentés első napjától az

utolsóig. A gyakran szőlőkarókkal merevített reklámháló alsó része földdel takart barázdában fut, így a kerítés alulról teljesen zárttá válik. A szakaszosan – gyűjtőcsapdaként – beásott vödörk aljába nedves homok kerül, ezáltal a békák az úton történő át-cipelésig aránylag komfortosan pihenhetnek, a vödörk aljába fűrt kisebb lyuk pedig meggátolja az esetleges esővíz-felhalmozódást, és kiszáradás ellen is védhet, amennyiben a talajvizet engedi beszivárogni a száraz „békatérbe”. A lyukas aljú vödör ráadásul kevésbé csábító az éjszakai vödörtolvajok számára...

Tömeges begyűjtés

A hazánkban őshonos kétéltűek változatos összképet mutatnak, egy dologban viszont minden faj hasonló: eszi a szúnyogot, legyet, és rejtőzködni próbál, ha egy gólyát lát maga fölött megérkezni! Rovarokra-férgekre vadászik, miközben rá is vadásznak! És ehhez jön az a vészterhes átkelés az utakon a mocsarak és lápok felé!

Az ideiglenes terelőrendszer február végi felállítása után az önkéntesek és a mentést vezetőik izgalommal várják a szaporodni vágyó békahadsereg megindulását! A kora tavasi első langyos esők után érkező békaáradat meghozza a befektetett munka gyümölcsét. A kerítések által terelt és a beásott vödörkbe került állatokat ezerszámra gyűjtik be a helyszínen dolgozó önkéntesek. A békák nagyobb számú vonulása az éjszakai órákra tehető, ennek megfelelően a mentés-átszállítás rendszerint a reggeli órákban történik.

Farmoson egy-egy szezonban átlagosan 30-40 ezer állat kerül a természetvédők vödreibe, de volt példa olyan évre is, amikor a megmentett egyed-szám megközelítette a 70 ezret! A gyűjtőtartályokban pedig van minden: barna ásóbéka, vörös hasú unka, zöld levelibéka, barna varangy, zöld varangy, erdei béka, pettyes göte, tarajos göte.

VIZESÉLŐHELYEN, SZÁRAZ LÁBBAL

A farmosi Kékhegy tanösvény egész évben izgalmas találkozások helyszíne lehet.

A nádason átvezető 210 méter hosszú deszkapallósor különleges világba kalauzol

(lent)

ZÖLD LEVELIBÉKA

Az inkább éjszaka aktív békánk a mentés egyik legkedveltebb faja – alighanem élénkzöld színe és tapadókorongos lábai miatt

Mocsári tudásbázis

E mentési módszer és a közben végzett tudományos statisztikai munka sok kérdésre adott már választ az évek során. Például arra, hogy a tavaszi fagyok viszatérése képes megállítani a vonulást, vagy hogy a csapadékosabb években 5 °C-os napi középhőmérsékletnél indul meg a vonulás, de a szárazabb időszakokban ehhez pár fokkal melegebb kell. Kiderült, hogy a kételtűállomány nagyságát leginkább a lehulló csapadék mennyisége és a szaporodóhely vízállása befolyásolja. Ez utóbbi emberi tényező is lehet, ha a vízmennyiséget zsilipekkel szabályozzák.

Számos kérdés persze még megválaszolatlan, pl. milyen egyéb folyamatok alakítják még a kételtű-közösségek nagyságát, mely tényezők kedvező vagy kedvezőtlen együttállása okozhatja az évről évre felmért állatszám jelentős változásait stb.

Közelebb a békákhoz

A farmosi békamentés egyik nem titkolt célja a környezettudatosabb életre nevelés és a tágabban értelmezett természetvédelem üzenete: a béka nem bántja az embert, nem kell tőle félni! Nem harap, nem rúg, nem csíp, sőt nem is ronda. Persze a békák szépségét meglátni – sokak számára hosszabb út. A Hajta-patak partját szegélyező mocsárban járva azonban nyilvánvaló, hogy a munkákban részt vevő gyerekeknek meghatározó élmény az itt eltöltött idő. A közelben kiépített Kékbegy tanösvény pedig már egy újabb útra kalauzolhat mindenkit, aki útjába ejti e kis alföldi falut, ahol már egy évtizede nagy dolgok történnek – főleg, ha az itt élő békák szemszögéből nézzük a történeteket! ☺

MENTŐ AKADÁLY

A mentés végéhez közeledve a kerítés kissé már csapzott, de még mindig kellő hatékonysággal tereli a békákat a földbe ásott vödörökbe (balra lent)

TŰNÉS A SZÍNÉRŐL!

A tavaszi napsütés a pusztában sütkérező ásóbékát gyorsan a vízbe vagy a föld alá kényszeríti

SZOKATLAN SZEMEK

Farmoson döntő többségében barna ásóbékák mozognak a vödörökben a telelő- és a szaporodóhely között. A latinul *Pelobates fuscus*ra keresztelt, őshonos békafajunk – hasonlóan minden hazai kétéltűhöz – a sebezhető állományú állataink közé tartozik. Elnevezését egész éves ásóéletmódja után kapta. Télen egészen a fagyhatár alá ássa magát: 1-1,5 m mélyre, ahol biztonságban áttelel. Megjelenésének legfeltűnőbb része a szeme: függőleges hasítékú pupillája és aranyszínű szeme közelről meglepően különleges látványt nyújt. A mentést végzőknek gondosan ügyelniük kell az ásóbékákra, hiszen kicsinségük miatt igen sérülékenyek. A hím egyedek testhossza nem több 6,5 centiméternél!

⊕ SZÖVEG: TUCZAI EMESE

TONNÁS ÜVEGSZEMEK

Érkezik a hír Hollandiából: Hans Lipper-
shey távcsövet szerkesztett! Félredobva
addigi munkáit, Galilei saját távcső
építésébe kezd, mellyel új alapokra helyezi
a csillagászatot. 1609-ben járunk, amikor
kiderül: a Holdon hegyek magasodnak,
Napunk vándorló foltokkal tarkított, a
Jupiter körül négy hold is kering, és – bár
folytonos ködnek tűnik – a Tejút csillagok
sokaságát rejti...

A részletek elővarázsolására a csillagászoknak egyre nagyobb és nagyobb átmérőjű távcsövekre van szükségük. Az optikára vonatkozó elvárásaink ma egyértelműek: minél nagyobb, annál jobb. Az elmúlt bő 100 évre visszatekintve pedig az egyre korszerűbb távcsövek átmérője gyorsan dublázódott. 1800-as évek vége: 60 cm, 1908: 120 cm, 1917: 250 cm, 1948: 500 cm, 1990: 1000 cm, 2015: 2000 cm. Az egyre hatalmasabb „szemek” öntése, csiszolása, illetve szállítása azonban hosszadalmas, rendkívül költséges és igen nagy precizitást igénylő feladat.

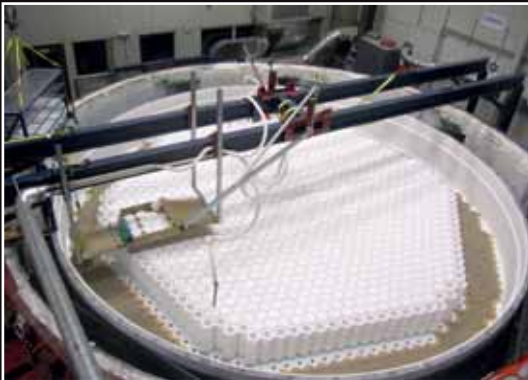
Rég elmúltak már azok az idők, amikor a csillagászok eszközei kézzel csiszolt, 5-6 cm átmérőjű optikát rejtettek. A jövő félgömb alakú kupolái több 10 méteres tükröknek adnak majd otthont. De vajon hogyan készülnek e hatalmas, egybeöntött üvegpagácsák, és mi a titka a 40 méteres hár tárlérésének?

Méhsejtből születő óriás

2013 őszén átadták az Óriás Magellán-távcső (Giant Magellan Telescope, GMT) 7 db, egyenként 8,4 méter átmérőjű tükrrei közül a harmadikat. Ahhoz, hogy ekkora méretben egybefüggő optikát lehessen készíteni, az első megoldandó probléma a tömeg, ugyanis egy ekkora üvegtömb akár 70 tonnát is nyomhat!

Ennek megoldására két módszert alkalmaznak a tükrögyártásnál. Az egyik az úgynevezett méhsejt-szerkezet, a másik a vékonytükrös technika. Előbbivel 60-70%-os tömegcsökkenés is elérhető! A GMT tükrrei is ezzel a módszerrel készülnek egy arizonai futballpálya alatt megbúvó laboratóriumban.

A gyártási folyamat első lépéseként a hatalmas öntőformát hatszögletű, alumínium-oxid szálás elemekkel bélelik ki, melyek magassága a forma pereme felé haladva növekszik. A kész vázra 18 tonna

FOTÓK: RAY BERTRAM, UNIVERSITY OF ARIZONA

ÉVTIZEDES MUNKA

Formálódnak a Giant Magellan Telescope lenséi. Bár az óriástávcső csak 2021-ben kezdi meg működését, a lenséket már majd' egy évtizeddel korábban elkezdték készíteni. A tervek szerint 2017-re lesznek helyszíni beszerelhető állapotban

FORRÁS: ESO

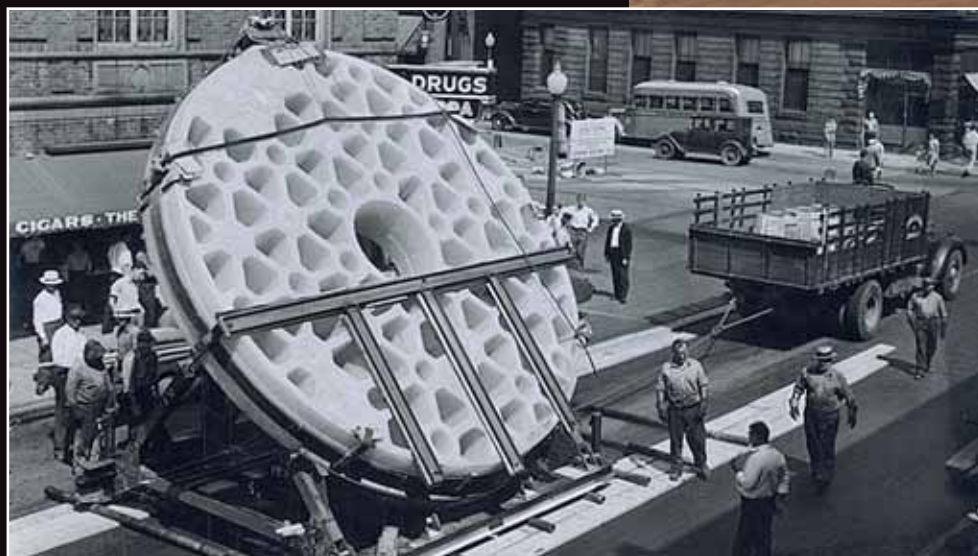
boroszilikát üvegdarabkát öntenek. A gyártás következő fázisa az olvasztás. A kemencébe helyezett öntőforma folyamatosan forog, így az üveg felülete parabolikus alakot vesz fel. Mivel a formába helyezett méhsejtszerkezet is ilyen alakú, a kész korong vastagsága mindenhol azonos lesz. Ezzel a módszerrel lerövidíthető a csiszolási idő, és mivel később kevesebb felesleges anyagot kell eltávolítani, több tonna üveg is megspórolható. A kemence hőmérsékletét 4 órán át 1160 °C-on tartják, majd mikor az üveg megolvad, és kitölti a formát, lehűtik 900 °C-ra. Innentől kezdve az üvegpogácsa még 3 hosszú hónapot tölt a folyamatosan hűlő kemencében, majd miután teljesen kihűlt, leszedik róla az öntőformát. A tömböt függőleges helyzetbe állítva, nagy nyomású vízszugárral kitisztítják a hátulján lévő réseket. A gyártást hagyományos meg-

EURÓPA ÓRIÁSA A 2022-ben üzembe helyezendő European Extremely Large Telescope (E-ELT) látványrajza

munkálási folyamat zárja, melynek során lecsiszolják a felületet. Folyamatos optikai ellenőrzés mellett, egyre finomabb csiszolóport használva alakítják a végső felületet. Zárásként jöhet a polírozás, a felszín kialakításának végső finomcsiszolása. Ezt egy speciális polírozófejjel végzik, mely végighaladva a tükrön, képes folyamatosan változtatni az alakját. Görbülete így minden pillanatban pontosan megegyezik az elérni kívánt optikai felülettel.

Vékony és hajlékony

A könnyített optika öntésének másik módszere, amikor a tükör anyaga nagyon vékony. Ez egy 8 méter átmérőjű tömbnél 17 centiméteres vastagságot és 23 tonnás tömeget jelent. Az öntési folyamat az előzővel megegyezik, azzal a különbséggel, hogy itt nem a méhsejtszerkezet adja a parabolaalakot, hanem maga a forma, ennek köszönhetően az olvasztás során itt is elérhető az egyenletes üvegvastagság. A kész korong tömegéhez képest annyira vékony, hogy saját súlya alatt meghajlik, mint egy papírlap. Az ideális felület megtartását több száz alátá-

FOTÓ: DONALD BONNELL

masztással oldják meg. Ahhoz, hogy a tükör legapróbb torzulásai is korrigálhatóak legyenek, a felfüggesztések által kifejtett erő szabályozható. A távcsövek átmérőjének növelése ezen a ponton átcsap a számítástechnikába, hiszen az egyidejűleg beérkező több ezer adat kezeléséhez már nem óriás kemencékre vagy speciális csiszológépekre van szükség, egyre fontosabbá válnak a megfelelő informatikai megoldások is. A folytonos felületű, egybeöntött tükrök méretének növelése a GMT tükreivel elérte azt a határt, ahonnan nincs tovább. Nem arról van szó, hogy elméleti korlátokba ütköztünk, csupán a kialakított infrastruktúra nem alkalmas ennél nagyobb átmérő elérésére. Egyszerűen nem érné meg új gépeket építeni pár tükör legyártása érdekében, arról nem is beszélve, hogy az ekkora méretekkel rendelkező üvegkorongok szállítása is komoly logisztikát igényel. A sérülékeny darabokat általában nem a szomszéd településig, hanem több ezer kilométerrel távolabb fekvő, gyakran extrém helyszínekre – magas hegytetőkre, szigetekre vagy épp a sivatag közepére – kell szállítani, az utat pedig – nincs mese – túl kell élniük.

EGYKORI NAGYSÁG

A kaliforniai, palomar hegyi Hale Teleszkópba készített 20 tonnás pyrexüveg lencse szállítása 1936-ban.

Kényszerűségből két lencse készült, az első ugyanis megrepedt a hűtés során

– ez ma a Corning Glass Museum kiállításának látványossága

 Gazdasági rádió 105.9 MHz **FM 105.9**

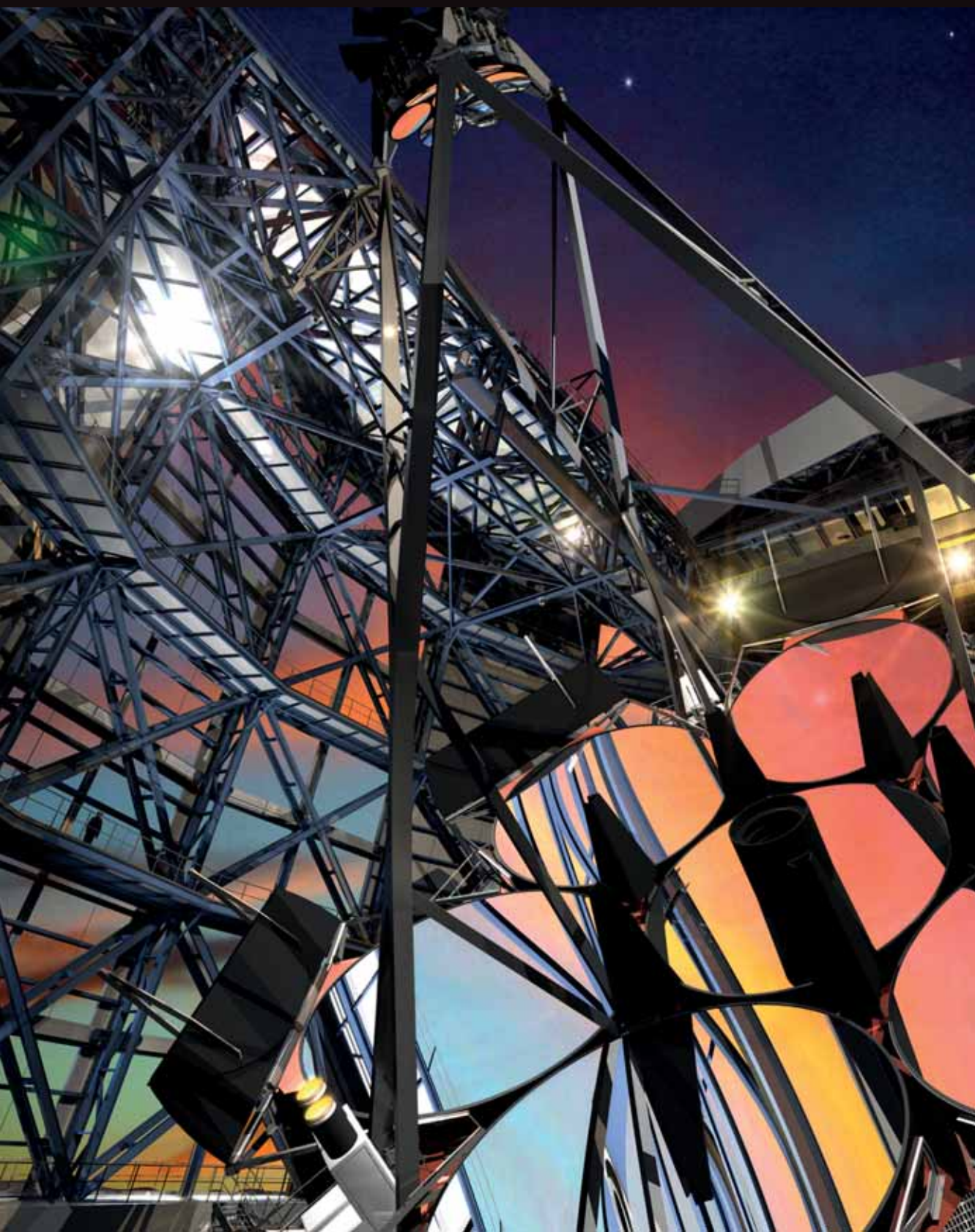
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
TUCZAI EMESE
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

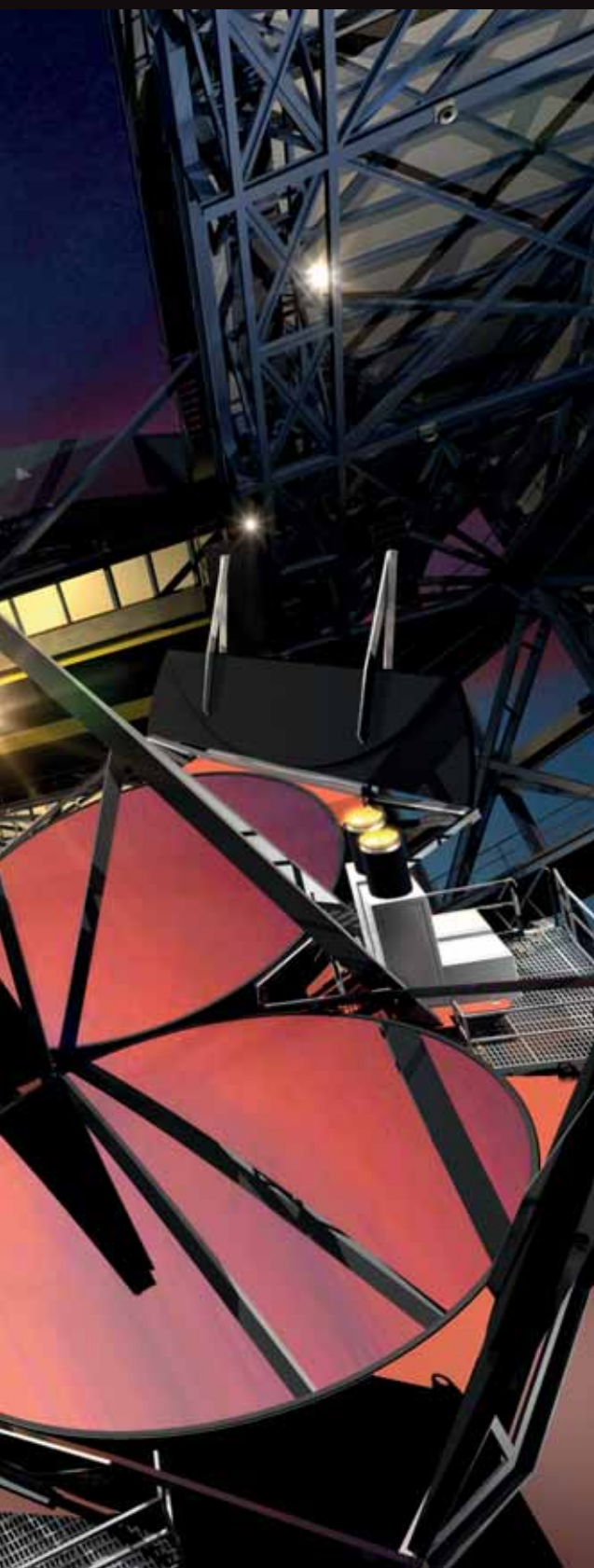
FORRÁS: ESO/L. CALÇADA

HATALMAS SIVATAGI SZEM

A Chilében, az Atacama-sivatagban, a 3060 m-es Cerro Armazonesen felépítendő E-ELT 39 méteres tükrével a Föld legnagyobb optikai/infravörös távcsöve lesz – a Föld leghatalmasabb, világűrt fürkésző szeme

FORRÁS: GMTO

ALKONYI FÉNYBEN

A még épülő, 2021-ben elkészülő Giant Magellan Telescope a chilei Cerro Las Campanason fog működni, 2550 m magasan. 24,5 m-es átmérőjű lencserendszere tízszer finomabb képet ad majd, mint a Hubble űrteleszkópé

Extrém nagy tükrök a láthatáron

Hogyan lehetséges, hogy a jövő távcsövei kapcsán 30-40 méteres tükrökről hallhatunk? Ha nem tudunk egy nagy korongból vagy épp korongokból megfelelően nagy felületet létrehozni, majd sikerül sok kicsi, hatszögletű elemből. A technológia nem új, a Keck I (1993) volt az első teleszkóp, melynek főtükre szegmentált, és úgy tűnik, a jövő nagy reménységei is ezt az utat követik.

A European Extremely Large Telescope (E-ELT) a jelenlegi tervek szerint 2022-ben készül el. A 38 m-t is meghaladó tükrőátmérőhöz 798 db, egyenként 1,4 m széles, és mindössze 5 cm vastag, hatszögletes részelemre lesz szükség. A méretbeli probléma tehát feloldható, ha nem egy nagyban, hanem sok kicsiben gondolkodunk, ráadásul az 1-2 méteres szeletkéik szállítása is jóval egyszerűbb.

Természetesen ennek a technikának is megvan a maga problémái. A legnagyobb gondot a szegmensek közti rések okozzák, melyeket nanométer-pontossággal kell egymáshoz igazítani, majd fenntartani a meglévő optikai felületet. A korábban már említett alkalmazkodóoptika ennél az elrendezésnél különösen nagy szerepet játszik, csakúgy, mint a számítástechnika. Minden szegmens oldalain (darabonként 6-on) érzékelők találhatók, melyek feladata az egymáshoz viszonyított elmozdulás mérése. A közel 800 db lapról beérkező több ezer bejövő jel feldolgozásával a lapocskák egymáshoz igazíthatóak, de a hatalmas adatmennyiség egyidejű kezelése nagy kihívást jelent.

A tudomány pár száz év alatt az egészen apró üveg-lencséktől a 40 méteres korongokig jutott, mindezt abban a szellemben, hogy olyan részleteket pillant-hassunk meg, melyeket eddig homályosan vagy egyáltalán nem láthattunk. A méret tehát igen, az eszme azonban nem változott: Galilei szerint ugyanis fontos, hogy mindent mérjünk, ami mérhető, és azt is próbáljuk meg mérhetővé tenni, ami még nem az. ☺

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: BARANOVSKY ÁDÁM

BUZLUDZHA AVAGY: „SOHASE FELEDD A MÚLTAD!”

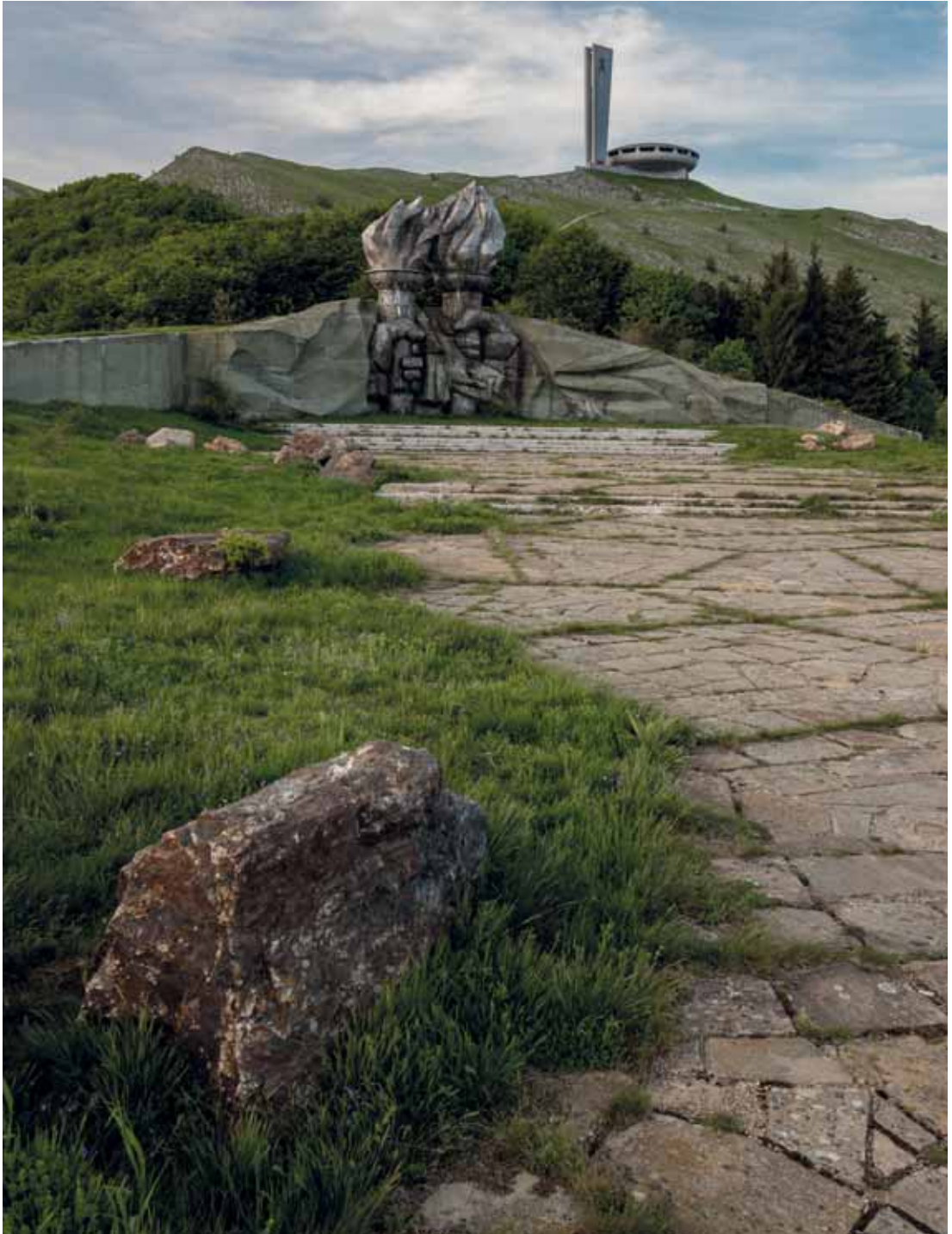
Fényképezőgép a hátizsákban, állvány a kocsiban. „Fejlámpa mindenkinek megvan? Indulhatunk? És tényleg bemegyünk?!” „Persze!” – jön az egyöntetű válasz, teljesen jogosan. Elvégre 1000 km-t autóztunk azért, hogy megnézzük Bulgária egykori legnagyobb (szocialista) beruházását...

Kazanluk a Rózsa-völgy fővárosa, ám a mai napig mégis a szocializmus retróhangulata uralja. Szállásunk parkolójából kigurulva időutazunk az omladozó panelek között, és a fekete füstöt okádó busz után araszolva az egyik körforgalom után megpillantjuk a Buzludzhát. Nemcsak a hegyet, a vasbeton „csészealj” is. Mindegyikünk egyre jobban izgul – már csak 30 percnyi autózás és vagy 1000 m-nyi magasságot legyőző szerpentin van előttünk (meg persze az út mellett olyan szobrok, amilyeneket itthon csak a szoborparkban láthatunk).

Csészealj a hegytetőn

Tudtuk, hogy nemcsak mi, hárman leszünk ott, de arra nem számítottunk, hogy ilyen sokan kíváncsiak az épületre. A parkolóban készülődve már látjuk, hogy kétféle típusú ember látogat ide: van, aki csak körbesétálja a mementóként magasodó épületet, majd a gyönyörű panorámára is vet egy pillantást, és akad, akik hozzánk hasonlóan fejlámpával és fényképezőgép-állvánnyal indul az épület felé. Velük összemosisyunk, és fejbiccentéssel je-

lezzük egymásnak, hogy igen, mi is bemegyünk... Ugyanazzal a céllal érkezünk az 1441 m-es tengerszint feletti magasságba, Bulgáriába, a Balkán közepére.

Ezt a hihetetlen sci-fi érzéseket ébresztő konferenciaközpontot a Buzludzha nevű hegycsúcsra építették. A csúcstörökül Jegest jelent, de mi szerencsére a napsütést élvezük. Itt, illetve a kör-

nyező hegycsúcsokon zajlott a Török Birodalom ki-szorításának végső ütközete 1878-ban. Erre azonban inkább a látótávolságban lévő Sipka-hágó ki-látó- és egyben múzeumépülete emlékezik, de ez most egy másik történet...

„ENJOY COMMUNISM!”

„Élvezd a kommunizmust!” – hirdeti egy graffiti a bejárat mellett. (Persze csak azt, ami maradt belőle...) Az átadáskori pompa már odaveszett. Az épület lezárva, a bejárat körüli leeső cirill betűk a széthulló szovjet propaganda jelképeként magasodnak az ide látogatók

1981, MEGNYITÓÜNNEPSÉG (fent)

A BUZLUDZHA KAPUJÁBAN

A Sipka-szoros felől érkezők (útban a csészealj felé) fáklyákat tartó kezeket formázó fémszobrokkal találkoznak (balra)

MOZAIKTENGER

A konferenciater fala kívül-belül hatalmas szocreál mozaikkal díszített. Van köztük jellegzetes vörös csillag-motívumos, de találkozhatunk itt Marx, Engels, Lenin vagy éppen a legjelentősebb bolgár szocialista államférfiak mozaikportréival is. Mindezek többméternyi magassággal ejtik ámulatba a látogatókat

KONTRASZTOS KERENGŐ

Tizenhat évnyi amortizáció nyomai. Az ablakok melletti belső téglafalak néhol még dacolnak a gravitációval. A méretes nyílásokon keresztül látható táj is megváltozott az évek során: szélérőműveket telepítettek a szomszédos hegyekre

Csúcskonferencia-helyszín

A hatalmas építmény 1981 augusztusára készült el a Bolgár Szociáldemokrata (később Bolgár Kommunista) Párt megalakulásának helyén, annak 90. évfordulójára. Az építkezésben mintegy 6000 civil munkás, valamint a Bolgár Néphadsereg vett részt. Mindössze 8-9 évig, 1989–90-ig működött, akkor is csak alig. Az épület tervezői csúcskonferenciákat álmodtak ide, de nehéz megközelíthetősége miatt keveset használták. Aztán ennél is borúsabb időszak következett. A politikai helyzet változása és a rendszerváltás miatt az épület teljesen magára maradt. A mozdítható és értéket képviselő berendezési tárgyakat az akkori kommunista párt vitte magával, majd a vandalizmus és az amortizáció nyert teret. A bejáratokat lezárták, így az épület belseje hivatalosan nem látogatható, de a felfedezést ez nem gátolja. Az egyik lépcsőház bevilágító ablakain ütött lyuk lehetőséget ad a bejutásra.

Kibelezett monumentalitás

Nem is hezitálunk sokat, szinte azonnal bent vagyunk. Vigyázva lépteinkkel, a nagyterem felé vesszük az irányt. A lépcsőn felfelé haladva gyönyörűen süt át a nap a megrongálódott tetőszerkezeten, és a látványt a kupola közepén lévő mozaikokból kirakott sarló-kalapács motívum teszi még drámaibbá. Az előadóterembe érve először csak bámuljuk a monumentalitást. Rácsodálkozunk a még rossz tetővel is kitűnő akusztikára, és élvezzük a fény játékát a mozaikokkal gazdagon díszített falakon. Aztán elindulunk felfedezni az épület többi részét: először a nagyterem alatti terek felé vesszük az irányt.

A vasbeton szerkezet alja itt mintegy ufóként lebeg fölöttünk. Bár némi fény szűrődik be a lépcsőházak felől, de a fejlámpák nélkül nem boldogulnánk. Aztán még inkább elmerülünk az épületben. A legalsó szintre bejutó csapadék nem

A vörös csillagnál is magasabban

képes onnan kijutni, csakúgy, mint a téli hideg levegő, így a nagyterem alatti részen tükörjéggé fagyott vízen csúszkálunk. A fejlámpák fényében tisztán látszódik a leheletünk. Innen lehet megközelíteni az épület üzemeltetéséhez szükséges gépészeti és elektromos kiszolgálóhelyiségeket is, melyek már valóban horrorfilmbe illő „díszletek”.

Mielőtt bementünk, úgy gondoltuk, a nagyterem tetőszerkezetének állapotát látva majd eldöntjük, hogy a toronyba felmászunk-e. Nem volt kétségünk: megyünk, már csak a torony bejáratát nem találjuk... Szerencsére a nagyteremben fotózó házonszűrő látogatók elvezetnek minket az acélhágcsókig, majd búcsút intenek: ők már jártak fent.

A toronyban koromsötét van. Szinte végtelennek

FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:

BARANOVSKY ÁDÁM

Korábbi műsoraink meghallgathatók:

www.afoldgomb.hu/radio

A MOSZKVAI KREMLÉNÉL IS HÁROMSZOR NAGYOBB VÖRÖS CSILLAG

A torony teteje felé mászva először a vörös csillagot érjük el, mely megrongált állapotában is meghatározó eleme az épületnek.

A tetőre érve a mellvédfalak szélárnyékából csodálhatjuk a Balkán-hegység panorámáját

tűnő hágsók során kapaszkodunk felfelé a tornyot díszítő, egykor kivilágított, kb. 12 m magasságú vörös csillagig, melynek kitört üvegein keresztül már belekóstolunk a panorámába, de tudjuk, hogy ez még nem minden, megyünk a legtetejére! Itt már acéllemezeken és -rácson kapaszkodunk még feljebb, egészen a torony tetejéig, mely további 70 m-t „emel” a hegyen. A panorama lenyűgöző.

A csészalj külső kerengőjén még sétálunk pár kört, és a már alacsonyan álló Nap fényénél újra megcsodáljuk a brutális méretű mozaikdíszítéseket. A leeső darabok alatt kirajzolódik azok falra felkarcolt nyers mintája is, melyet látva még inkább emberfeletti teljesítménynek tűnik a „Jeges” megépítése. A „díszítés” napjainkban is tart, csak már graffiti-formát öltött, de szerencsére az igényes mozaikokat egyelőre megkímélték.

Mi lesz veled, Buzludzha?

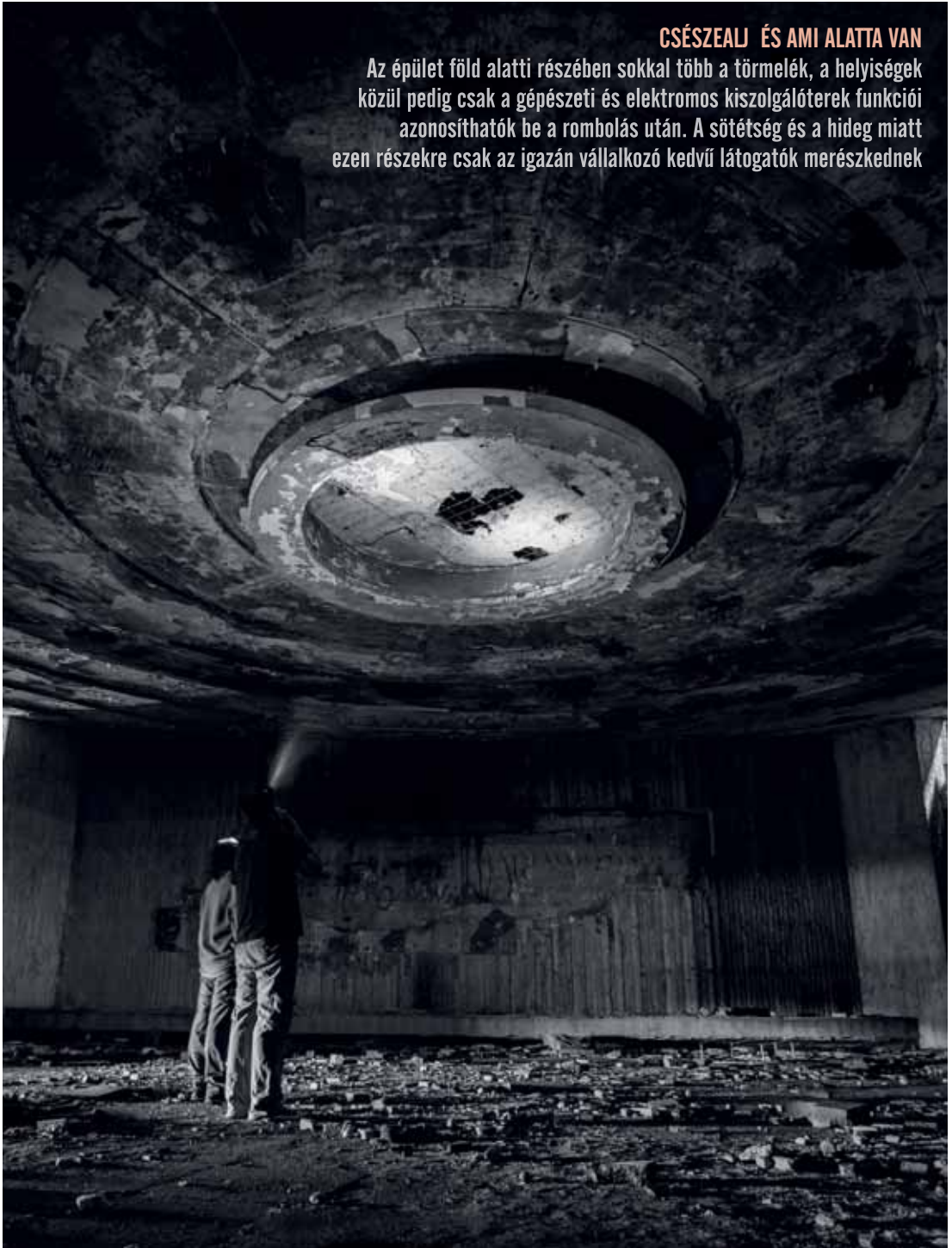
A bolgár kormány a Buzludzhát a kommunista párt jogutódjának, a Bolgár Szocialista Pártnak adta, ám sem a pártnak, sem a bolgár államnak nincs pénze az épület felújítására, de még az állapot konzerválására sem. Tulajdonképpen az sem eldöntött, hogy szeretnék-e megőrizni az utókornak vagy sem. Egyrésztől turisztikailag attraktív, érdekes hely, sok külföldit vonz, viszont a bolgárokat megosztja – jó és rossz emlékeket is felszínre hoz.

Az interneten az eredeti állapotáról több kép is fellelhető, melyből látszik, hogy ötletes, nívós épület volt. Éppen ezért nehéz eldönteni, hogy konzervált, vagy felújított állapotában állítana-e hübb emléket az elmúlt szocialista érának.

Bár az épület múltja és jövője is megosztó, a bejárata feletti szöveggel mégis mindenki egyetért: „Never forget your past!”, azaz: „Sohase feledd a múltad!”.

CSÉSZEALJ ÉS AMI ALATTA VAN

Az épület föld alatti részében sokkal több a törmelék, a helyiségek közül pedig csak a gépészeti és elektromos kiszolgálótér funkciói azonosíthatók be a romlás után. A sötétség és a hideg miatt ezen részekre csak az igazán vállalkozó kedvű látogatók merészkednek

HOTEL BERGHOF TAUPLITZALM

NYÁRI SALZKAMMERGUT PROGRAM

Töltsön el néhány napot Ausztria közkedvelt Salzkammergut régiójában! Fedezze fel az Osztrák-Alpok csodáit nyáron!

Ajánlott úti célok:

- A csodaszép Hallstatt a híres csontkamrával,
- Altaussee sóbánya, Európa kincsestára a II. világháború idején,
- Bad Ischl, a császárváros, ahol Lehar Ferencünk is élt és alkotott élete nagy részében,
- St. Wolfgang a gyönyörű Wolfgangsee partján, Ausztria egyik legszebb templomával,
- Dachstein jég- és mamutbarlang az Alpok egyik legjelentősebb természeti képződménye.

5 éjszaka, 4 napos Sommerclou-nyári kártyával

Ár: € 239 / fő

- Szállás a Hotel Berghof *** szállodában Tauplitzalmon
- 5 éjszaka félpanzióval (büféasztalos reggeli, 3 fogásos vacsora, salátabárral)
- 4 napra szóló Sommerclou kártya, amely belépést biztosít a környéken 15 különféle kirándulóléhelyre
- Szaunahasználat a házhban
- Ingyenes parkolás a szálloda előtt

Bővebb információ: Tömösvari László, igazgató
Telefon: +43-3688-2325 • Mobil: +43-664-385-9773
Hotel Berghof Tauplitzalm • Tauplitzalm 19. 8982 Tauplitz

Honlap: www.berghof-tauplitz.at
E-mail: info@berghof-tauplitz.at

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: RÉPÁSY ZSOLT

VILÁGÍTÓ SZEMEK A FÉLHOMÁLYBAN

Téglavörös homályba borul a kocs ablakán keresztül a kelet-ugandai táj. Az eső jócskán felpuhította az Afrika-szerte jellemző vöröses földutat. Errefelé áprilisban köszönt be az esős évszak, ami nem igazán segít az amúgy sem tökéletes állapotú utakon. Az előző este Mbale-ban kicsit hosszúra nyúlt, így zúgó fejjel és kavargó gondolatokkal érkezem a St. Kizito-árvaházhoz...

Az intézményt működtető nővérek a Sisters of Mary of Kakamega apácarendhez tartoznak, melyet 1932-ben alapítottak a kenyai Kakamegában, s Kenyán kívül elsősorban Tanzániában, Szudánban és Ugandában tevékenykednek.

Mary Lunyolo nővér fogad a bejáratnál. A barátságos mosoly és a kedves szavak azonnal oldani kezdik szorongásomat. Egy árvaház önmagában is kemény dolog, de mindez még súlyosabb, amikor nem egy fejlett országban van – ahol azért létezik valamiféle kialakult rendszer arra, hogy az innen kikerülő gyerekek megtalálják a helyüket –, hanem pl. Ugandában...

Az 1968-ban a Mill Hill katolikus misszó alapította otthonban 25-30 gyermeket nevelnek, de élnek itt egészen kicsik is, néhány hetes újszülöttek, és néhány fizikailag vagy szellemileg sérült fiatal is. A kis lakók közül ugyanis nem mindegyik árva: van, akit egyszerűen csak magára hagytak a szülei. A napi munkát az apácák mellett egy tanár, néhány szociális munkás és ápoló látja el.

**KÉZZEL MOSOTT
RUHÁK
száradnak
az árvaház udvarán**

„KOPOGTASS ÉS VÁRJ!”

Mary nővér, az árvaház vezető apácája fogadja a látogatókat az intézmény bejáratánál

 Gazdasági rádió FM 105.9
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
RÉPÁSY ZSOLT
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

... a WHO 2014-es jelentése szerint Ugandában több mint 7000-en haltak meg egy év alatt a régies nevén „váltóláznak” hívott betegségben.

Mary nővér a hálólhelyiségbe vezet. Egyszerű, kopott kis vaságyak sorakoznak a fal mellett, talán nincs is két egyforma. A falon szúnyoghálóak lógnak összecsavarva. A malária az egész országban valós veszélyt jelent: a WHO 2014-es jelentése szerint Ugandában több mint 7000-en haltak meg egy év alatt a régies nevén „váltóláznak” hívott betegségben. Bár sokan hajlamosak bagatellizálni a maláriát és annak megelőzését, ez ma mégis a világ egyik legtöbb emberéletet követelő betegsége. A malária mellett, ezen a területen is rendkívül elterjedt az AIDS, de a lakosság (beleértve a kisgyerekeket) jelentős része felső légúti panaszoktól is szenved, illetve a hepatitisz, a lepra, az emésztőszervi betegségek és a csúnyán elfertőződött sebek is gyakoriak.

Szeretni és szolgálni

A félhomályos folyosóra kilépve egy kartonból készült fotótablóra mutat: az itt lakók képes nyilvántartása. Befordulunk egy tágas helyiségbe, ahol a földre helyezett matracokon 8-9 kisbaba fekszik, a szellemileg és fizikailag is súlyosan fogyatékos, 6 éves Jane pedig kerekesszékekben „ül”. Ránézésre 3-4 évesnek tűnik. A falak mélyzöldek, a dekoráció minimális. Próbálok feloldódni a gyerekek őszinte és érdeklődő tekintetében, miközben bűntudatom van, hogy egyre erősebb bennem a saj-

... szeretetre, mosolyra, ölelésre, gondoskodásra, tiszta ruhára, cipőre és játékokra vágnak, nem pedig szomorú, együttérző tekintetekre olyanoktól, akik megjelennek, velük töltenek egy kis időt, majd eltűnnek örökre.

A NŐVÉREK HATÁRTALAN SZERETETTEL

és feltétlen odaadással gondoskodnak a kisgyermekről

**AZ INTÉZMÉNY
FOLYÓSÓJÁN
TALÁLHATÓ TABLÓRA
az itt élő gyermekek
fotóit helyezik**

nálat, mert ők nem is sejtik, amit én igen: vajon mi várhat rájuk, miután innen ki-kerülnek majd? De nem mutathatom ki mindezt, hiszen ez az, amire a legkevésbé van szükségük. Sokkal inkább szeretetre, mosolyra, ölelésre, gondoskodásra, tiszta ruhára, cipőre és játékokra vágnak, nem pedig szomorú, együttérző tekintetekre olyanoktól, akik megjelennek, velük töltenek egy kis időt, majd eltűnnek örökre.

A legyek csapatostul támadnak, az apácák pedig szorgosan hessegetik őket, hiszen ez a délutáni csendespihenő ideje: néhány baba most is szundikál a foltos, szakadozott rongyokkal letakart matracokon. Egyszerre figyelek Mary nővér szavaira, a babák tekintetére, a bennem kavargó érzésekre és arra, hogy próbáljam kerülni a kliséket.

A MALÁRIAVESZÉLY MIATT a hálótermekben szúnyoghálók vigyáznak a gyerekekre – itt épp összezsavart állapotban, a falra lógatva

A CSECSEMŐKET GONDOSAN BETAKARGATJÁK
a csendespihenő alatt, hogy ne zavarják álmaikat a legyek

Könnyű lenne itt lefotózni és bemutatni a nyomort, a szegénységet, a szomorúságot és a kilátástalanságot. Azt, amit mindenki látni „szeregne” Afrikából, amit elvárnak, amit hallanának, mikor mesélek. De mást is látok: játékoságot, gondoskodást, szeretetet.

Mary nővér magyarázatai körülvesznek, de kicsit elmerülök a gondolataimban és a látottakban. „Ez a kislány AIDS-es” – hasítanak belém szavai, és rámutat egy 4-5 hónapos gyermekre. Ez az a pont, amikor a valóság úgy istenigazából arcul csap, amikor egy pillanat alatt végiggondolom, hogy otthon milyen problémákon járattuk az agyunkat nap mint nap és azok vajon mennyire súlyosak mindehhez képest.

Beszélgünk a gyerekekről: a nővérek egyenként mesélnek róluk, és szép

„Ez a kislány AIDS-es” – hasítanak belém szavai, és rámutat egy 4-5 hónapos gyermekre. Ez az a pont, amikor a valóság úgy istenigazából arcul csap.

**BÁR MINDEN NŐÉRRE
ÉS SZOCIÁLIS MUNKÁSRA
SZÁMOS KISGYERMEK JUT,
igyekeznek minden kicsire
maximálisan odafigyelni**

***Közösen esznek egy nagy edényből,
aminek egyrészt praktikus okai van-
nak, másrészt pedig megtanulják
megosztani egymással, ami van
– jelen esetben az ételt.***

sorjában kirajzolódnak az egyéni sorsok. Mesélnek a napirendről, ami kötött, de kell a rendszer, pláne egy kisgyermek életében. A délelőtti játék után ebédelnek, amely itt jellemzően a matoke (főzőbanánból készült étel, amely a tört krumplira vagy a krumplipürére emlékeztet), bab, rizs és valamilyen szósz, ritkán egy kevés hús. Közösen esznek egy nagy edényből, aminek egyrészt praktikus okai vannak, másrészt pedig megtanulják megosztani egymással, ami van – jelen esetben az ételt. Az ebéd után jön a mosdatás a kis műanyag kádban, majd a délutáni csendespihenő.

Az intézmény mottója: „Szeretni és szolgálni”. És nyilvánvaló, hogy az apácák valóban szolgálnak. Példamutató, emberfeletti energiával és határtalan szeretettel.

Kísérőim kiosztják az ajándékba hozott játékokat, ruhákat, amiknek természetesen nagy a sikere. Közben eszembe jutnak a mbale-i külvárosi „klinika” környékén a nyomorban felnövő kisgyerekek. Némegyszer láttam, hogy akár csapatokban is képesek órákig felszabdultan játszani egy műanyag flakonnal a porban. Mindenki tudja, hogy vannak igen sanyarú körülmények közt élő emberek, rendkívül nehéz sorsok, de egész más, amikor ezt a saját szemünkkel látjuk...

***Mindenki tudja,
hogy vannak igen sanyarú
körülmények közt élő
emberek, rendkívül nehéz
sorsok, de egész más,
amikor ezt a saját
szemünkkel látjuk...***

Az intézmény üzemeltetői épp egy vendégházat terveznek építeni, ahol a látogatók és önkéntesek megszállhatnak, így a menhely némi extra bevételhez juthatna.

Előretékitve

A nehézségek és a nélkülözés ellenére a St. Kizitóban messze előre tekintenek. A konyhában például az árva ház tehenei által termelt biogázzal főznek. Az intézmény üzemeltetői épp egy vendégházat terveznek építeni, ahol a látogatók és önkéntesek megszállhatnak, így a menhely némi extra bevételhez juthatna. Saját konyhakertben igyekeznek minél több ételmi-

CSENDESPIHENŐ ELŐTTI UTOLSÓ PILLANATOK

A körülmények meglehetősen egyszerűek, de célszerűek
(balra)

**A MINIMÁLIS INFRASTRUKTÚRA
ELLENÉRE IS NAGY HANGSÚLYT
HELYEZNEK A HIGIÉNIAÁRA,
hogy megelőzzék a betegségeket
és fertőzéseket**

szert megtermelni, illetve tervezik a tyúktól bővítését is. Az innen nyert tojások nemcsak élelemként szolgálnak, hanem a fölösleget eladhatnák a helyi piacon, a bevételért pedig élelmiszert és gyógyszereket vehetnének a kicsiknek. A vízellátást egyelőre még az esővíz összegyűjtésével oldják meg, de rövidesen készül egy víztározó, hogy nagyobb mennyiségű vizet is tudjanak tárolni, amely elengedhetetlen a mosáshoz és a tisztálkodáshoz.

Amikor az időjárás engedi, a nagyobb gyerekek oktatása a szabadban zajlik egy hatalmas mangófa alatt. Jó lenne, ha bővíteni tudnák az épületet, hogy

Jó lenne, ha bővíteni tudnák az épületet, hogy ne legyenek kitéve az időjárás viszontagságainak. És ami a nagy álmom: a „játsszótér”.

**A NAGY LÉTSZÁM
ELLENÉRE MINDENKINEK
JUT ELEGENDŐ ÉTEL,
bár nap mint nap
keményen megdolgoznak
ezért az intézmény
dolgozói. Több adományra
lenne szükség!**

ne legyenek kitéve az időjárás viszontagságainak. És ami a nagy álom: a „játsszótér”. Egy kinti és egy benti hely, ahol a szabad játék még inkább hozzájárulna fejlődésükhöz.

Távozás előtt az irodahelyiségben aláírom a vendégkönyvet. Ahogy gyorsan végigfuttatom a szemem a listán, látom, szépszámmú kölföldi látogató fordul meg itt, és mindenki segíteni szeretne. Jó hír, hogy nemsokára életbe lép a támogatási, örökbefogadó rendszer, amin keresztül segíyezni lehet az árvaházat, vagy egy-egy gyermeket. 30-40 amerikai dollár egy csöppség havi költségeit fedezi. Csak remélni tudom, hogy e szándék nem hagy alább az idelátogatókban, miután hazatérnek kényelmes otthonaikba, és nem feledkeznek el a félhomályban világitó szemekről... ☺

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: BALÁZS ISTVÁN (BALU)

PARADICSOM, DE NEM ÚGY COSTA RICA

November vége felé járunk, de így is patakokban folyik rólam a víz. Nem csoda, hiszen csak néhány fokkal északra járok az Egyenlítőtől. A fényképezőgépem ismét megadja magát, pedig csak szimplán a vállamon van átvetve, de a levegő páratartalma és a testem kipárolgása zárlatossá teszi a finom szerkezetet. Néhány hónap alatt már sokadjára vetem bele magam Costa Rica délnyugati esőerdeibe

A szűk és meredek kaptatón egy indián vezetni látta, de mielőtt bármit kérdeznék, már büszkén villantja mobilját, és mutatja alumíniumlemezekből összetákolta házikóját. Na, ennyit a tradíciókról és az autentikus közép-amerikai világról...

Persze Costa Rica mint az egyik legfejlettebb és legdemokratikusabb (katonasággal nem rendelkező) közép-amerikai ország, nem épp folklorjáról híres. A néhány száz éve érkezett fehér gyarmatosítók alapvetően változtatták meg az ország arculatát. Mára kávé-, banán- és olajpálma-ültetvények termelnek hasznát ott, ahol annak idején áthatolhatatlannak tűnő őserdők terpeszkedtek. De ne legyünk álszentek: hazánk intenzív mezőgazdasági területeinek nagysága arányaiban jóval magasabb, mint Costa Rica hasonló mutatója!

A nem túl száraz tények

A kis közép-amerikai ország területére az első telepések Kolumbusz partraszállása után néhány évtizeddel érkeztek. Ekkor még csak több hónapos komoly expedícióval lehetett átjutni a karibi oldalról a közel ötször hosszabb és tagoltabb csendes-óceáni oldalra – ami manapság pár óra vezetéssel áthidalható. Az érintetlen területek hasznosítása és az erdők kitermelése a 19. század elején vált meghatározóvá, és az ország valamivel több mint egy évszázad alatt elveszítette erdeinek 80%-át. Ekkor tette meg a kormány az első lépéseket a megmaradt területek megvédése érdekében. A hosszú távú programoknak köszönhetően mára az ország majdnem felét erdő borítja, ám ennek csak kevesebb mint negyedrésze magas biodiverzitású esőerdő.

... Ekkor még csak több hónapos komoly expedícióval lehetett átjutni a karibi oldalról a közel ötször hosszabb és tagoltabb csendes-óceáni oldalra – ami manapság pár óra vezetéssel áthidalható.

TÚLÉLŐ

Ez a fiatal zöld iguána csak néhány perce szabadult fogvartója, egy macska szájából (kezdő oldalpár)

ERDEI ÖSVÉNYEN

Indián lányok klasszikus öltözetükben

FOTÓ: SZTILÓSI LILI

A Costa Rica-i erdők jelentősége óriási. Nagyságrendileg 240 millió tonna szén raktározna élő biomasszaként – a Föld tüdejének alapvető részeként. Az erdők szerepe a rendkívül csapadékos éghajlat fényében azzal is tovább nő, hogy a termékeny talajréteg általuk kap védelmet az erózióval szemben. Abban az országban, ahol évente akár 6000 mm csapadék is hullhat, ez kiemelkedően fontos, főképp, ha a belső 3–4000 méter magas hegyvidéket vizsgáljuk. Egy intő példa, hogy a 2010-es év rendkívül intenzív esőzéseinek hatására a főváros, San José egyik külső kerületének hegyoldalát gyakorlatilag legyalulta a sárlavina, házakat és több tucat embert élve eltemetve.

ZÖLD NÖVÉNYTENGER
Costa Rica délnyugati partja, ahol
a Csendes-óceán érintkezik a szárazfölddel

A szárazföldi területek több mint 20%-a részese valamilyen védelemben. Ennek fele szigorúan védett, és 32 nemzeti parkot foglal magában. Évente több mint 2 millió turistát fogad az ország, de az USA-ból és Kanadából sokan akár ideiglenes vagy végleges lakhelyül is választják az országot. A turistahad főképp a téli, csapadékmentes időszakban látogatja – döntően a nyugati partokat –, hogy kicsit megmártózzanak a melegebb déli vizekben. Vannak azonban, akik egészen határozott céllal érkeznek, és szőrfdeszájukat sem hagyják otthon, az amatőr természetbúvárok pedig kameracsapdákkal felvértezve lesnek a sűrű lombkoronák alá. A buja, többszintes erdőkben az élőlények megfigyelése nem egyszerű feladat, sokszor komolyan meg kell küzdeni egy-egy fajért. Sok helyütt függőhidak létesítésével segítik a felderítést, akár 30-40 méteres magasságban, míg gyakorlottabb túravezetők lézer mutatópálcával vezetnek a keresett szárnyasok nyomára... Az ökoturizmus nem ismer lehetlent.

ÁTÁZOTT ALJZATON
A karácsonyi
madárfelmérések
alkalmával is szellő-
sen öltözködhetünk,
de a gumicsizma
sok helyen ajánlott

Mindennapi kávénk és téli banánkészletünk

A kávéexport bevételeinek köszönhetően San José volt a Föld harmadik városa, ahol 1884-ben – Párizst és New Yorkot követően, elektromos hálózatot hoztak létre.

A kávé még a 18–19. század fordulóján kezdtek termesztetni az ország középső részén húzódó Központi-hegység völgyeiben. Az első időkben a termés jelentős részét Dél-Amerikába, majd onnan Európába exportálták. Az 1840-es években már feldolgozott állapotban is érkeztek szállítmányok Londonba, bár manapság jobbra feldolgozatlanul jut a kávé a

hamburgi kikötőbe. Costa Rica mára a világ kávétermelésének 3%-át adja, és szinte kizárólag a magas minőségű arabica típust termesztik 800–1500 m magasságban. A kávéexport bevételeinek köszönhetően San José volt a Föld harmadik városa, ahol 1884-ben – Párizst és New Yorkot követően – elektromos hálózatot hoztak létre, de a Nemzeti Színház felépítése is a kávéból származó pénznek köszönhető.

A 20. század elejére viszont a banántermesztés mértéke felülmúlta a kávéét, és mára az ország a világ egyik vezető banánexportőrévé lépett elő. Az évi több mint 2 millió tonna kb. 150 000 ha nagyságú területről származik. A banán azonban nemcsak teljes terület-előkészítést igényel, de óriási mennyiségű növényvédő szer is szükséges a biztos termés eléréséhez.

Több tízezer hektáron termesztett haszonnövény az olajpálma is. A múlt század 90-es éveiben teljesedett ki e mezőgazdasági szelet, és napjainkban is reneszánszát éli. Az igények növekedésének egyik oka a biodízel iránti egyre nagyobb kereslet, de a kozmetikai ipar is komoly pálmaolaj-felvető. Ám az ökológiailag kimagaslóan értékes területeken zajló olajpálma-telepítés – annak okán, hogy évekkal később biodízelt tankolhassanak a fejlett országok polgárai – több, mint örültség, egyszerűen elfogadhatatlan!

NYUGALMAS TOJÁST!
Tengeri teknősök
tojásrakásához
lekerített terület

FOTÓ: SZÖLLŐSI LILI

Változatos, változatosabb, legváltozatosabb

Az amerikai földhíd kis országa számos olyan növény- és állatfaj otthona, melyek speciális életmódjuk okán nehezen vagy egyáltalán nem képesek alkalmazkodni az ember diktálta, megváltozott körülményekhez. Az itteni biológiai sokféleség még mindig egyedülálló és egyben a legnagyobb bolygónkon, második helyre szorítva Ruandát. Ennek oka, hogy Észak- és Dél-Amerika találkozási övezetében vagyunk, és a változatos élőhelyeket rejtő, 3-4000 méter magas Központi-hegység észak-déli irányban húzódik végig a területen. Erdeiben megközelítőleg 2000 fafaj és 1600 gerinces (halak nélkül) él, közel 7%-uk bennszülött.

A friss adatok szerint az ország területén majdnem 900 madárfaj fordul elő. Ez a szám a költő, vonuló és teletelő madarak számáról ad képet. Egyik legszínesebb képviselőjük a skarlátara, amely az 1990-es évek közepére eredeti élőhelyének több mint 80%-át veszítette el. A Costa Rica-i állomány a 60-as években kezdett erősen csökkenni, az élőhelyek tönkretétele, kisállat-kereskedelmi célú befogás és a vadászat negatív hatása miatt. Mindezeket túl a banánültetvényeken használt növényvédő szerek is károsan hatottak a faj túlélési esélyeire. Tíz-tizenöt évvel ezelőtt még viszonylag gyakran számított, hogy a fővárosból vidékre érkező turisták arapapagájokkal felpakolva tértek haza! Mára már nemcsak a Costa Rica-i, de az egész közép- és dél-amerikai állomány szigetszerűvé vált, szerencsére egyes helyeken, például az ország délnyugati csücskében fekvő Osa-félszigeten még viszonylag nagy számban megtalálhatók.

REJTŐZKÖDŐ ÓRIÁS

A skarlát ara fotózásához érdemes felkutatni kedvenc táplálékai helyszínét

Az itteni biológiai sokféleség még mindig egyedülálló, és egyben a legnagyobb bolygónkon, második helyre szorítva Ruandát.

MARADÉK

Az aranytorkú tukán nem veti meg a kiskertek fáin felejtett papayát, persze ezért is meg kell küzdenie

A változatosság gazdagságát akár a ragadozó madárfajokkal is kiválóan érzékeltethetjük. A félmagyarországnyi területen közel hasonló számban vannak jelen, mint egész Európában! Legerőteljesebb képviselőjük a hárpia, mely nagy kiterjedésű, háborítatlan erdőket igényel, hogy hozzájuthasson fő táplálékához, a háromujjú és a Hoffmann kétujjú lajhárhoz, illetve a különféle majomfélékhez és iguánákhoz.

Természetesen vannak ökológiailag kevésbé érzékeny fajok is, így a fecskefarkú kánya vagy az országot dél felől 1973-ban elérő sárgafejű karakara, mely azóta e vidék egyik leggyakoribb ragadozójává vált. Elterjedéséhez a jó adaptációs képességeken túl az élőhelyek erőteljes változására is szükség volt. A kiterjedt marhalegelőkön, olajpálma-ültetvényeken vagy a felszabdalt területeken kevés élőlény találja meg életfeltételeit, de ez a faj jól veszi a modern kor akadályait, többek közt az utakon gyakran elgázolt zöld iguánákat is előszeretettel fogyasztja.

FECSCKEFARKÚ KÁNYA

Könnyed, pillangószerű röptének látványa gyakran gyönyörködtet

Az akár kétméteresre is megnövő iguánákat még manapság is vadásszák húsuért, de gyűjtőknek, bemutatóhelyeknek kereskedelmi céllal is rendszeresen befogják. A fiatal egyedeket elszabadult házikedvencek, macskák, kutyák tizedelik. Így az egykor rendkívül gyakori zöld iguánák száma az egész országban drasztikusan csökken! A szabadon garázdálkodó háziállatok ténykedését jól mutatja, hogy a szállásomhoz szervesen hozzátartozó Tequila nevezetű kandúr minden este friss növendék iguánával a szájában jelent meg...

Persze a hüllők családja nemcsak békés növényevő fajokból áll. A folyókban amerikai krokodilok hemzsegnek, amelyek gyakran elragadnak egy-egy, békésen a vízben ringatózó marhát.

Jaco az ország nyugati partvidékének legfelkapottabb és legsúfoltabb városa. Az éjszakai élet és annak minden velejárója megtalálható itt, és azon sem kell nagyon csodálkozni, ha az ember szomszédját fényes nappal likvidálják – apró üzleti sérelmek miatt... A főutca házai között kanyargó kis vízfolyásból – melybe némi szennyvíz is jut a környező boltokból, éttermekből – jó méteres krokodil pislant rám a szürkületben. A kis bestia valószínűleg az emberi vonatkozásban kevésbé kíváncos patkányokra specializálódott, a kérdés csak az, mi lesz, ha néhány év múlva kinövi ideiglenes élőhelyét?...

A szabadon garázdálkodó háziállatok ténykedését jól mutatja, hogy a szállásomhoz szervesen hozzátartozó Tequila nevezetű kandúr minden este friss növendék iguánával a szájában jelent meg...

KÖZÉP-AMERIKAI MÓKUSMAJOM

Állományai mára kis területre szorultak vissza Costa Rica és Panama nyugati partvidékein

(jobbra fent)

SZIESZTA

Amerikai krokodil egy kis szigeten a folyó közepén. A parton bóklászó embertől inkább megijednek, mintsem rátámadnának

ZÖLD IGUÁNA

A figyelemfelkeltő tábla pedig a közös úthasználat iguánákra gyakorolt veszélyeire emlékeztet (jobbra lent)

BENT, A SÚRÚBEN

A pirossapkás manakin hímje ott érzi igazán jól magát... (balra fent)

... DE A KÉKKORONÁS MANAKIN

sem a kiterjedt puszták madara! (fent)

ŐRT ÁLLVA

Ez a hím eufóniaféle épp fészek körüli felügyeletet lát el (balra lent)

NARANCSÖRVÖS MANAKIN

A csak kicsiny területen előforduló faj viselkedése és hangja együtt igazán emlékezetes produkció (jobbra)

Motmotok, manakinok, trogonok, tukánok és egyéb nyalánkságok

Costa Rica egyik leghíresebb és legjobban óvott természeti területe, az Osa-félsziget felé tartok, de kicsit elszámítom magam. Már sötétedik, mikor a pánamerikai út leágazásánál, az utolsó benzinkútnál megpróbálok tankolni – sikertelenül. A környéken tomboló és felénk közeledő vihar elintézte az egyik transzformátort. Szakadó esőben, ismeretlenül kanyargó, félig leszakadt serpentineken próbálok előrébb jutni. A vezetési élmény a Jurassic Parkból ismert éjszakai autós kalandtúrához kezd hasonlítani, de végül valahogy csak eljutok Puerto Jimenezbe – dinók felbukkanása nélkül. Persze, a tehetősebbek főképp légi úton teszik meg ezt az utat a fővárosból.

Puerto Jimenez az Osa-félszigetet és a szívében létrehozott Corcovado Nemzeti Parkot felkeresők bázisa, ahol vízből, üzemanyagból és élelemből is komolyabban fel lehet tankolni. A félsziget, mely úgy nyúlik a Csendes-óceánba, hogy fjordszerű alakot formáz, egyedülálló fajgazdagságú. Itt csak a foci pályáig kell leszaladni, ha az ember skarlátarák csapatait kívánja látni vagy hallani, de a kistelepülés gyümölcsfáit nagy számban látogatják tukánok és gyümölcsöt fogyasztó énekesek is. A ritkább és zavarást kevésbé tűrő fajokért azonban itt is mélyebben kell a zöld erdőmasszába hatolni.

A CIKK MEGJELENÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ
STA TRAVEL
STATRAVEL.HU

***Itt csak a foci pályáig kell leszaladni,
ha az ember skarlátarák csapatait
kívánja látni vagy hallani,
de a kistelepülés gyümölcsfáit
nagy számban látogatják tukánok
és gyümölcsöt fogyasztó énekesek is.***

Fiatal, tollruhas királykeselyű, denevérsólyom, bögőmajom és egy távoli fán lajhár kerül a távcső látómezejébe. Közben egy idős, a környéket jól ismerő bácsitól megtudom, hogy a királykeselyű fészket nem a lombkoronában kell keresni, hanem valahol a talajszinten, a gyorsan bomló avarban, mondjuk, egy fa tövében. Mennyivel érdekesebb így információkat szerezni a terepen, mint valahol a beton-dzsungel 6. emeletén a monitort bámulva!

Egyre sötétebb lesz, és az ösvényt övező fákon kabócák lendülnek támadásba, de olyan erővel, hogy a mediterráneumban daloló fajtársaik által gerjesztett, korántsem gyenge zsvaj szelíd háttérzenévé halványul az itt tapasztalható hangzavarhoz képest.

Másnap ismét irány a vadon, hogy motmotokkal, manakinokkal, trogonokkal és nem utolsósorban kolibrikkel hozzon össze a jószerecsé. Köztudott, hogy a repülő drágaköveknek is nevezett kolibrík hazája Amerika, ahol több mint 300 fajuk Alaszkától egészen Dél-Amerika déli csücskéig fellelhető. A néhány grammos élőlények anyagcseréje rendkívül intenzív (másodpercenként akár 200-at is csapdosva nem is csoda), így idejük nagy részét nektárfogyasztással töltik. Számos fajukat sikerül megfigyelni, de a nap madarai mégis a kis termetű,

MINT ITTHON

A tojó csíkos feketeharkály nagyságban felveszi a versenyt a hazai harkályokkal (balra fent)

OROPENDOLA

Magyarul zacskós madár. Intelligens, társas és ha akar, nagyon komolyan a szemünkbe néz. Fészke fára akasztott vászonzacskóra emlékeztet (balra középen)

A KISEBBIK AZ ÉRDEKESEBB

Nagyon ritkán a Tiszántúlon is lehet töcspartfutót fotózni, de azon a képen garantáltan nem lesz fehér íbisz és levéljáró. Az észak-amerikai tundrai faj nászruhás egyede itt épp egy rommá növényvédőszerzett rizsföldön keres táplálékot (balra lent)

TÖRPEKOLIBRI

**Nektárszívogatás
közben. Kevésbé
ismert tény, hogy
a „repülő drágakövek”
étrendjében is felbuk-
kannak a rovarok – fe-
hérjeoptálás céljából**

rejtőzködő életmódú manakinok és a nagyobb növésű araszárik. A tüzes csőrű araszári elterjedése viszonylag kis területre koncentrálódik, így csak Costa Rica és Panama nyugati oldalán található. Költési időben a rövid inkubációs időt követően a két tojásból kikelő fiókák születésükkor vakok és csupaszok. Felnevelésükben nemcsak a szülők, de a jó fajszozsédok is besegítenek, ami a faj magas szociális fejlettségét mutatja.

Az ország egyik legdélebbi települése, Pavones környékén járok. A hely kiválóan példázza, milyen gazdag a vízi ökoszisztéma is az országban, élén a tengeriteknősökkel és a cápákkal. Utóbbiak száma a túlhalászás miatt drámaian csökkent az elmúlt évtizedekben. Ráadásul a zsákmányt valójában csak az uszony jelenti. A kifogott cápák hátúszóját levágják, majd úszásképtelenül visszaeresztik az állatokat a tengerbe. Egyes becslések szerint több tízmilliót ölnek meg világszerte azért, hogy uszonyaik valamely étterem levesében végezzék. Ám nincsenek sokkal jobb helyzetben a Costa Rica partjai mentén élő tengeriteknősök sem. A Föld hét tengeriteknős-faja közül négy él itt, s például Pavones környékén több helyen is nélkülözhetetlenek a lekerített, védett teknőskeltetők,

***A Föld hét tengeriteknős-faja közül
négy él itt, s például Pavones környé-
kén több helyen is nélkülözhetetlenek
a lekerített, védett teknőskeltetők,
melyek a tojástolvajok
távoltartását biztosítják.***

melyek a tojástolvajok – többek közt az elszabadult házikedvencek – távoltartását biztosítják. A fiatal teknősöknek már születésük előtt akadnak emberi háttérü ellenségei, így fennmaradásukért mi is felelősséggel tartozunk. Hosszú távon nekünk kell átgondolni, valóban szeretnénk-e, ha a vadvilágból megmaradna valami, vagy elfogadjuk az ember által támogatott fajok terhódítását, benne a Tequila macskák világával... ☺

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KOCSÁNY KORNÉL

ÖRMÉNY TÜKÖRBEN: BIEGO ÚTJA

A világszereplők többségére jellemző a kíváncsiság. Keresik azt az izgalmat, melyet csak egy idegen táj, egy merőben különböző kultúra vagy a szokatlan élethelyzetek adhatnak meg. Abba azonban ritkán gondolunk bele, hogy valaki ugyanezeket az élményeket Magyarországtól kaphatja meg. Ilyen ember az örmény Adibeg Tomasyan, aki rendkívül hosszú utat tett meg idáig. Ez a történet róla szól...

Kőszegi idill

Kőszeg főterén egy kávézó teraszán hűsölök a forró délutánon, almafröccsel a kezemben. Szőke hajú, ártatlan képű kisiskolás gyerek közelít felém rolleren. Még sosem láttam, mégis megszólít: „Csókolom! Biego azt kérdezi, hol a fenében tetszik lenni? Kihűl a kebabja!” Meg sem lepődöm! Előző nap három szegénylős tinilány adott át nekem kuncogva egy üzenetet, azelőtt meg a hotel egyik recepciósa vette fel a hírvivő szerepét.

Átsétálok tehát a szemközt lévő Kársz kebaboshoz, mely az egykori örmény főváros, a ma Kelet-Törökországban fekvő Kars város nevét viseli, és főhősünk, Adibeg Towmasyan (becenevén Bego, a „magyarok miatt” Biego) vezet családjával. Már vár, kávéval a kezében ül a kis teraszon. Előtte gőzölög az ebédem, körülötte meg a kőszegi fiatalok, akik a sulis után rendszeresen nála ütik el az időt. Amíg beszélgetünk, édesanyja, Karina tartja a frontot, készíti az ételeket. Édesapja, Misa az emeleten dolgozik, és előkészíti a húsokat. A pizzasütőnél viszont így senki sincs, hiszen az Biego felségterülete. Van dolguk bőven, hiszen minden alapanyagot (tésztát, kenyeret, pitát) frissen, helyben készítének. Szokás szerint nincs sok időnk csevegni, érkezik egy telefon, rendelnek tőle, ha lehet, negyedórán belül. Rám néz, és megszólal: „Ezek a magyarok mindig csak az órájukat nézegetik.” Már készíti is az ételt, biciklire pattan, házhoz szállít.

Biegót mindenki ismeri Kőszegen. Annyira hozzátartozik már a kisváros képehez, mint a Jurisics-vár, a Jézus szíve templom, a középkori, romantikus hangulatú épületek és a 11 órás „déli” harangszó. Közvetlenségének és kifogyhatatlan energiájának köszönheti, hogy az elmúlt tizenhárom évben a város meghatározó figurája lett. Félreértés ne essék, nem mindenki szereti. Egyesekben ellenérzést kelt az általa képviselt szenvedélyes, szókimondó stílus. Elüt az osztrák határtól kőhajításnyira található Kőszeg tartózkodóbb, visszafogottabb lakóitól. Ezzel Biego is tisztában van, ám derűs életfelfogásával túlteszi magát a nehézségeken, amelyből alaposan kijutott neki az elmúlt évtizedekben.

Biegót mindenki ismeri Kőszegen. Annyira hozzátartozik már a kisváros képehez, mint a Jurisics-vár, a Jézus szíve templom, a középkori, romantikus hangulatú épületek és a 11 órás „déli” harangszó.

SZÍVÉT-LELKÉT

Biego ételei nemcsak azért finomak, mert nagyszerűen ért a sütés-főzéshez: a fogásokat megízesíti a vendéglátás iránt érzett tisztelete, elhivatottsága is

(balra lent)

A MEGLEPETÉSEK EMBERE

Szeret meglepni másokat. Ezúttal rajtakaptam: épp fagyit hoz a főtérről, hogy tarthassak egy kis pihenőt

ALMA A FÁJÁTÓL...
A szenvedélyességet
apjától, Misától
örökölte

FORRADALMI HANGULATBAN

A kis Biego (a kép bal alsó sarkában) rendszeresen elkíserte Misát a tüntetésekre, és részt vett az ellenplakátok készítésében is

Menekülésbe fordult gyermekkor

A hárommillió lakosú Örményországban, Ararát városában látta meg a napvilágot 1982-ben. A névadó vulkán, az örmények szent hegye valósággal a település fölé magasodik, csak épp a határ túloldalán, Törökországban. Tiszta időben persze a fővárosból, a közeli Jerevánból is tökéletesen lehet látni.

Édesapja aranybányában dolgozott – és mindig előszeretettel politizált. Át-
tétélesen ennek köszönhetem, hogy Kőszegen ma Biegóval ebédelhetek...

A viszonylag gondtalan gyermekévek helyi sajátosságaként a családnak rengeteg ideje volt egymásra és másokra is – Örményországban igen erős a családi összetartás és a vendéglátás kultúrája. Biegóéknál naponta többen is megfordultak. A vendég olyannyira szent az emberek szemében, hogy egyesek nem ritkán hitelt is felvesznek, csak hogy dúsan megterített asztalt kínálhassanak. Biego és öccse számára tehát megszokott látvány volt, amint szülei hosszasan társalogtak az ismerősökkel. Az asztalra került ilyenkor minden, mi szem-szájnak ingere. Házikenyerekre házi készítésű baracklekvárt és mézet kentek. A kenyér itt annyira fontos, hogy sokan ahelyett, hogy azt mondanák, reggelizem, ebédelek vagy vacsorázom, így fogalmazznak: kenyeret eszem. Az italok terén a grá-

A vendég olyannyira szent az emberek szemében, hogy egyesek nem ritkán hitelt is felvesznek, csak hogy dúsan megterített asztalt kínálhassanak.

***Az első, ami a kiskamasz Biegónak
feltűnt, hogy ruházatukkal
kilógnak a sorból.***

nátalmalevet meg a teát egy idő után felváltotta a vodka, a brandy vagy vörösbor. A vendégségek során a téma gyorsan a politika lett, s a Szovjetunió felbomlása utáni válságos, háborúval is súlyosbított éveket mindenki megszenvedte. Biegóék gyakran jártak tüntetni, és az is megesett, hogy édesapja késő este, titokban, fia mellett festette a plakátokat a demonstrációkra. Az ellenzéki tevékenységet azonban nehezen tűrte a rendszer. Erős tisztogatás indult, megfélemlítették az ellenzéki vezetőket – nemegyszer rá is lőttek Biegóék házára. A helyzet tarthatatlanná vált, a család érezte, hogy mennie kell. Adibeg Towsyan számára véget ért a gyermekkor.

1993 nyarán egy hónap alatt eladták mindenüket, és megpróbálták kijutni az országból. Második nekifutásra sikerült feljutniuk egy Oroszországba tartó repülőre, ahonnan vonattal Ukrajnán keresztül Lengyelországba kerültek. Menekülttáborokban laktak, Örményországból hozott portékákból próbáltak pénzt szerezni. Egy csípős hajnalon egy mezőn keresztül futva átszöktek Németországba, ahol két évet töltöttek el, táborról táborra járva, munkát keresve, sokszor reményvesztetten. A volt szovjet laktanyákban berendezett táborokban a hangulat sokszor pattanásig feszült, a higiénias körülmények katasztrofálisak.

Az első, ami a kiskamasz Biegónak feltűnt, hogy ruházatukkal kilógnak a sorból. Az otthoni divat szerint makkos cipőben, hosszúnadrágban, ingben és bőrkabátban feszítettek, míg Lengyelországban és Németországban ekkor a baseballsapka, rövidnadrág, színes póló divott. És ekkor tűnt fel először, hogy sötétebb bőrszínük miatt megkülönböztethetik... Persze volt sok apró meglepetés is: ekkor látott először papír zsebkendőt (az örmények kendőbe fújták akkor az orrukat), Nutellát és emeletes vonatot is. Munkát azonban nehezen és csak elvétve kaptak, letelepedésre esélyük sem volt.

TISZTA MUNKA

**A menekülttáborokban
piszkos dolgokat látott,
a saját kezét azonban
sohasem mocskolta be**

Az ígéret földje – Magyarország?

Hosszas, bürokratikus huzavona végén 1995-ben visszaküldték őket Örményországba, ám nem volt maradásuk, az első adandó alkalommal újra gépre szálltak. Épp karácsonykor. Ausztriát célozták meg, ahová Magyarországon keresztül akartak eljutni. Az ünnepek alatt nem tudtak elmenni Budapestről, a Keleti pályaudvaron eltöltött napok után január közepéig egy templomban szállásolták el a családot, majd a bicskei menekülttáborba küldték őket. Három évet töltöttek ott.

A serdülő Biego éjszakai iskolába járt, takarított, dolgozott, céltalan biciklizgetései közben álmokat szőtt. 1998-ban aztán a családtagok budapesti gyrososoknál kaptak állást. Biego még egy „Mekiben” is dolgozott, igaz, a vevőkkel nem volt közvetlen kapcsolatban, mert ekkor még komoly problémái voltak a magyar nyelvvel. 2002-ben váratlanul, ismerősökön keresztül jött egy kőszegi munkalehetőség, szintén egy gyrososnál. Az egész család ide költözött. A hely pár év múlva bezárt, úgyhogy, amikor Kőszeg főterén felszabadult egy üzlethelyiség, úgy döntöttek, hogy összekuporgatott pénzükből és barátaik segítségével saját vállalkozásba kezdenek. Így született meg 2008-ban a Kársz kebab gyorsétterme.

Eleinte csak örmény kebabot árultak, aztán bővítették a palettát. Biego keze alatt megállás nélkül ég a munka, idén már pizza is sült, és újdonság a terasz is. A pizza és a kebab mellett olyan örmény ételkülönlegességek várják a vendégeket, mint a fetával, bazsalikommal, lilahagymával és citromos balsam-

**MINDENKIVEL
MEGTALÁLJA
A KAPCSOLATOT**

A gyerekek különösen szeretik. Sokszor nem is értik, hogy lehet egy felnőtt hozzájuk hasonlóan ennyire nyitott és őszinte

***Hozzászoktak a panaszkodásunkhoz
és ahhoz is, hogy mi, magyarok
sokszor merevebben kezeljük az élet
mindennapi, egyszerű dolgait.***

AZ ÚJ OTTHON
A Magyarország
ékszerdobozaként
ismert Kőszeg
rengeteg újdonságot
tartogatott Biego
családjának
– és vice versa

ecettel készülő Kársz saláta, vagy az örmény módra süített kalácsszerű édesség, a pahlava. A saját vállalkozás és annak sikere maga a valóra vált álom!

Közel húsz éve élnek már Magyarországon. Megtanultak magyarul, megértették kulturális sajátosságainkat. Biego és Karina mindenkivel szívesen szóba elegyedik, nincs olyan pletyka, amely ne futna át rajtuk. Hozzászoktak a panaszkodásunkhoz és ahhoz is, hogy mi, magyarok sokszor merevebben kezeljük az élet mindennapi, egyszerű dolgait. Az örmények könnyebben fogják fel az életet, mindenre szakítanak időt, nem sietnek sehova. Emellett babonásabbak is. Itthon furcsán néznénk arra, aki a macskát mindig előreengedi a házba, pénzt dob a földbe a házépítéskor, és kezet fog velünk, ha véletlenül az asztal alatt összeakadt a lábunk. Itt az anyák nem locsolnak vizet a fiúk után, ha azok hosszú útra mennek el hazulról. Ezt egyébként náluk is ritkán teszik, hiszen az örmény család rendkívül összetartó, a fiúk nem mennek messzire. A gyerekek közül mindig a legidősebb költözik el először, és nem ritkán csak a szomszédba. A legfiatalabb marad utoljára, hogy a szülőkről valaki gondoskodjon. Ez a fajta családi kötelék Biegóéknál is igen erősen jelen van.

Honvággyal élni...

Fontos az örmény gyökerek ápolása is. Miután Karina megtudta, hogy a II. világháborúban egy örmény halottja is volt Kőszegnek, minden évben virágot visz a sírjára.

Idén április 24-én volt az örmény népiptás 100. évfordulója. Biegóék megemlékeztek erről is, és nagy örömükre Kőszegről többen hoztak nekik virágot. Ezen a napon a szokásosnál csendesebben beszélgetnek egymással örményül. A több mint másfél évezrede használt örmény nyelvnek a mai napig óriási szerepe van a politikai széttagoaltságban élő örmények identitás-örzésében. A kulturális azonosság fenntartása már azért is különösen nehéz, mivel ma a bő 10 millió örményből hétmillióan diaszpórában élnek.

Biegót nehéz a nyelvekkel zavarba hozni: magyarul tökéletesen beszél, németül és oroszul felsőfokon, angolul és olaszul pedig társalkodói szinten cseveg.

Amikor édesanyját kérdezem, hogy mi hiányzik neki a legjobban Örményországból, azt mondja, az örmény emberek lelke. Hosszas magyarázatba kezd, mennyivel több szívvvel szeretik az emberek az életet, a családot, a barátokat, és mennyire erős és olykor kiszámíthatatlan lelkűek az ottaniak. E szavakból felismerni vélem a nyugati ember számára oly érthetetlen orosz lelket, de ez ellen hevesen tiltakozik. Nemhiába, az örmények megingathatatlanul büszkék... Ennek forrása az ősi etnogenezis, a világ első keresztény állama adta múlt és az igazi

*Amikor édesanyját kérdezem,
hogy mi hiányzik neki a legjobban
Örményországból, azt mondja,
az örmény emberek lelke.*

**ORRHOSZAL
SAJÁT MAGA ELŐTT**
Pihenni alig van idő,
hiszen szakács, kiszolgáló,
futár és hangulatmester
egy személyben

**BAGETT? NEM,
ÖRMÉNY KENYÉR**
Az ételekbe számos,
hagyományosan
örmény összetevőt
csempésznek bele

 FM 105.9
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A rádióban vendégünk a témáról:
KOCSÁNY KORNÉL
Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

*Ott sem érezné magát otthon,
mint ahogy még Magyarországon is
érzi, hogy bevándorló.*

modik minden évben, eddig meztagadták tőle). Habitusának köszönhetően azonban itt már sokan ismerik és szeretik, magyar barát nője is van, felépített magának egy életet. Talán itt is marad örökre...

túlélő-történelem. Biego viszont már korántsem vágyódik vissza annyira Örményországba, mint a szülei. Ott sem érezné magát otthon, mint ahogy még Magyarországon is érzi, hogy bevándorló (az állampolgárságért hiába folya-

Meggyőződés, hogy Biego családjával országunk is gazdagabb lett. Számomra pedig újfent bizonyítást nyert, hogy a tolerancia és a békés együttélés felé való törekvés mennyivel kifizetődőbb, mint a sokszor alaptalan, arctalan félelem és az idegengyűlölet. Remélem, mások számára is!

Épp tizenegy óra van. Ezt pedig onnan tudom, hogy megszólalnak a Biegó-éktől 100 méterre található, impozáns Jézus szíve templom öblös harangjai: itt, Kőszegen 11-kor harangoznak, annak emlékére, hogy a törökök 1532. augusztus 29-én 11 órakor hagytak fel a vár ostromával. A telefonom is ekkor szólal meg, hangüzenet érkezett: „Hé, barátom! Hallod a harangot? Kövesd a hangját, s megtalálsz engem is!” Nem is kérdés, ki küldte. És az sem, hogy vár rám Magyarországon egyik legfinomabb kebabja. ☺

TAVASZI SZÉL...

... vizet áraszt. A tavaszi hóolvadás, illetve a leeső nagyobb mennyiségű csapadék hatására a talaj vizet nehezen átteresztő rétege fölött a talajszemcsék köze megtelik nedvességgel. Ha a föld már teljesen szomját oltotta, és nem képes több vizet befogadni, akkor a talajvíz szintje a felszín fölé emelkedik, és megjelenik a belvíz

Ha még több eső esik, a belvív egyre nagyobb területeket foglal el, többhektáros tavak, vadvizek keletkeznek az Alföldön. Tengerré változik ilyenkor a puszta. Szélcsendes időben az égbolt megkettőződik, és egyik fele leköltözik a földszintre, a síkvidéki gyepek vagy épp vetések, szántások helyén az ég tükörképe látszik.

Nos, éppen ez – vagyis az, hogy a víz nem válo-

gat mezőgazdasági és „hasznosítatlan” területek között – az oka annak, hogy a belvív megjelenésével elmaradhatatlanul gyűlnek az erről szóló média hírek is. Halljuk-látjuk, hogy mekkora károkat okoz a gazdáknak: az őszi–tavaszi vetés kirohad, nem lehet rámenni a földekre, mert elakadnak a gépek... Próbálják is elvezetni a vizet árkokba, folyómedrekbe, de ez rendszerint csekély eredménnyel jár.

Parti néesség

Ám nem mindenki látja ilyen borúsnak a helyzetet. „Ha azt hallom, belvíz, én azt mondom, vizesélőhely” – mondja egy hortobágyi természetvédelmi őr... Ahogy egyre többet süt a Nap, a vizekben elszaporodik a plankton, a mikroszkopikus élőlények

nagyobb, azok pedig még nagyobb parányoknak szolgálnak táplálékkul. A vadvizek alacsony (10–40 cm-es) vízszintjükkel és a bennük hemzsegő apró élőlényekkel kitűnő élőhelyet biztosítanak az úgynevezett partimadaraknak, tudományos néven a *limicoláknak*.

Ami másoknak katasztrófa, az e madarak lételeme. Kifejezetten a sekély vízű, mocsaras, tocsogós területeket kedvelik. Az időszakos tavak környékén elsőként a bóbicék jelennek meg, nemritkán seregélyekkel vegyes, több száz-as csapatokban repkedve. Nem utolsó látvány, ahogy fehér és fémfekete tollaikon megcsillan a napfény. Márciusban figyelhetjük meg nászrepülésüket, amint a kiválasztott költőhely felett hirtelen fordulókcal, zuhanásokkal tarkított légimutatványokat végeznek, közben hallatva jellegzetes jajongó „bééé-bic” kiáltásaikat. A bóbicék mellett számos partfutó-, cankó- és lilefaj is a nedves laposokon találja meg létfeltételeit. Egy részük, mint a pajzsocankók, füstös cankók, fenyérfutók, havasi partfutók, csak átvonulóban pihennek meg hazánkban, ők Európa északi területein költenek. Mások, például a piros lábú cankók, réticankók, billegetőcankók nálunk nevelik fiókáikat.

A partimadarak egyik legkisebb képviselője a kis lile mindössze 15 cm-es madár. Mozgása jellegzetes: néhány métert fejét lesunyítva, apró lábait hihetetlen gyorsan szedve szalad, majd hirtelen felegyenesedve megáll. A népanyelv régen gurulónak is hívta a liléket, mivel olyan gyorsan szedik vékony lábaikat, hogy azok nem is látszanak, mikor futkosnak: olyan, mintha csak gurulásznának a vízpartokon...

BŐRIG ÁZVA

Öreg gólyatölcs pihen a heves tavaszi záporban. Nagy esőben ők sem igazán aktívak, ázott tollal nem jó repdesni

(balra)

PILLANATNYI SZÜNET

Egy kis lile szakaszos mozgásának azon pontján, amikor pár pillanatra megáll, figyel...

MEGTAPOSVA

A területét féltő öreg gulipán hevesen támadja a még röpképtelen fiókát, ám az egyik szülő a segítségére siet, de dulakodás közben a kicsi egészen a víz alá kerül

(előző oldalpár)

NÁSZDUETT

Gólyatöcsök párzás utáni rituáléja: csőrüket keresztelve, egymáshoz simulva, szinkronban tesznek pár lépést

Töcsök és gulipánok

A madárcsoport két, talán legkarakteresebb képviselője a gólyatöcs és a gulipán. A gólyatöcs vagy széki gólya már-már abszurd, mókás látványt nyújt megjelenésével. Mintha csak apró gólya lenne (kb. 36 cm a testhossza), az öregek tollazata fekete-fehér, lábuk élénkvörös és szinte irreálisan hosszú. Ám így olyan mély vízben is tudnak vadászni, ahova más partimadár már nem jut el. Nászjátékuk igen érdekes viselkedésforma: a tojó, testét vízszintesen tartva, megmerevedik, a hím az egyik oldaláról a másikra járkal néhányszor, közben csőrével hirtelen mozdulatokkal fodrozza a vizet, aztán felugrik a tojóra, megtörténik a párzás, azt követően pedig csőrüket keresztelve, szorosan egymás mellett tesznek pár lépést, majd eltávolodnak egymástól. Fészküket, a partimadarakra nem jellemző módon nagy gonddal, növényi szálakból, ágacskákból építik. Áprilisban érkeznek hozzánk és a fiókák röpképesé válása után, általában már augusztus végén el is indulnak Földközi-tenger menti telelőterületeikre.

A gulipánok néhány centivel nagyobbak a töcsöknél, tollazatuk szintén fekete-fehér, lábuk késszürke, jellegzetességük felfelé ívelt, vékony csőrük: ezért is hívta őket a nép pörgecsőrű vagy kaszaorrú sneffnek. Csőrükkel jobbra-balra kaszálva „szántják” a vízfelszínt, apró állatok után kutatva. A töcsökhöz hasonlóan ők is vonulnak, csak a nyarat töltik nálunk.

Régen ezeknek a madaraknak alföldi szikes mocsaraink biztosítottak élőhelyet, ám ezek nagy részét lecsapolták, művelés alá vonták. De nem véletlenül voltak pont itt a mocsarak: mivel mélyen fekszenek, ha jön a víz, megint csak itt áll meg, és az állatok újra birtokukba veszik. Itt nászolnak, vadásznak, nevelik utódaikat – itt élnek...

SZÖVEG ÉS KÉP: BALLA TIHAMÉR

AHOL A SZÁLLODAIGAZGATÓ SZOLGÁL FEL...

Évről évre egyre több magyar turistát vonz szomszédunk, Ausztria hegyvilága – s nem csak a síszezonban, de a nyári szünetekben is. Így a kontraszt még erősebb: bár itthon is egyre több a – gyakran uniós forrásból létrehozott – turistacsalogató központ, még mindig sok tanulnivalónk van a vendéglátásról

Hazánk egyik legszebb járatrendszerének „látogatóközpontja” előtt várjuk a bebocsátást a Rákóczi-barlangba. Nemrég még nagy terveket szöttek ide az elnyert uniós forrásból. Az Aggteleki-karszton így európai léptékű felszín alatti bemutatóhely és látogatócentrum épülhetett volna. A látványosság azonban a kétségek és bizonytalanságok miatt – csak álom marad, és csatlakozott az ország megannyi turisztikai „állatorvosi lovának” csoportjához. Mindig összeszorul a torok ilyenkor: nyugati szomszédunkban mennyivel átgondoltabban folynak, és mennyivel fenntarthatóbbak az efféle fejlesztések...

Lienzben járunk, Kelet-Tirol központjában. A magas hegylécok övezte medencében fut össze az Isel és a Dráva folyó, a Magas-Tauern és a Lienzi-Dolomitok keretezi, így a kisváros a természet szerelmeseinek kiváló kiindulópontja. Számos túraútvonal, via ferráta, mászóút épült ki, de itt rendezik meg a Free Solo Masters mászóversenyt is.

A völgymedence már 2000 évvel ezelőtt lakott volt. A Claudius császár idején a rómaiak alapította Aguntum – az egykori fürdő, piac és számos más épület – maradványa ma már látogatható. A város gazdag történelmi múltját ma is virágzó kulturális élet övezi. A számos szabadtéri koncert mellett nyáron itt rendezik Európa egyik legnépszerűbb utcaszínház-fesztiválját (Olala Nemzetközi Utcaszínház Fesztivál).

A komoly kényelemre vágyók Kelet-Tirol egyetlen ötcillagos szállodájában, a Grand Hotel Lienzben találhatnak alkalmas helyszínt a pihenésre. A még csupán hatéves szálloda – mint megannyi társa Ausztriában – igazi családi vállalkozás. A Si-

NEMCSAK NYÁRON...

A szállodát a téli égbolton szinte túlragyogják a csillagok. A Hochstein és a Zettersfeld sípályák innen szinte karnyújtásnyira találhatóak

VASALT ÚT ÉS FESZTIVÁLVILÁG

A hegyek varázsa után az Olala Utcaszínház Fesztivál ejti rabul a Lienzbe látogatókat a nyári hónapokban

monits és a Westreicher család üzemelteti a város központjában, az Isel partján épült, minden igényt kielégítő komplexumot, ahol – a hotel méretét látva furcsa ez különösen – az igazgató, Johannes Westreicher köszönti a vendégeket, és a vacsora felszolgálásában is gyakran tüsténkedik. Nem uniós konvergenciaregióban járunk, így a közösségi források ide csak csöpöggetve érkeznek. A tulajdonosok pontosan tudják, hogy az igen jelentős felvett hitel visszafizetésének záloga a tökéletes kiszolgálás, a nagyszerű konyha és a családi hangulat. Mindez kézzelfogható is a hotel minden szegletében.

A családi összefogás a gyógyszolgáltatásban teljesedik ki, ahol a szintén rokon Peter Leichleitner egyetemi professzor, szívspecialista rendel. A rendelő és a wellnesscentrum falait pedig az általa festett képek díszítik, mivel orvosi pályája a művészettel teljesedik ki. Mégis az igazi kuriózum a díjnyertes AlphaSphere Deluxe készülék. Az űrhajó formáját idéző berendezés használatakor a vendégek az összes érzékszervre ható „belső utazást” élhetnek át.

Ezt az ausztriai idillt természetesen nem a hátizsákos turisták pénztárcájára szabták, de helyi viszonylatban igazán barátságos árakkal várnak minden vendéget.

SZÖVEG: KÉZDY Zs.

OLDÓDIK A STRESSZ...

Az AlphaSphere világában földönkívüli a hangulat

STRESSZFORRÁS

...a versenyzőknek viszont adrenalinmámor a lienzi Free Solo Master mászóverseny (jobbra)

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: HEGEDŰS GYULA

KAUAI, A CSENDES-ÓCEÁN KERTJE

A Hawaii-szigetcsoport legidősebb tagját hatmillió évvel ezelőtt hozta létre a Kawaikini-vulkán. A valamikori kráter mára csak egyike a szigetet alkotó hegytömeg trópusi növényzettel sűrűn benőtt csúcsainak, bár kétségtelenül a legmagasabb. A sziget egyedülálló természeti kincsei és színvilága, a nyugati elemekkel átszőtt, ősi polinéz kultúra, valamint a környezetből és az emberekből áradó nyugalom és kiegyensúlyozottság – cseppnyi luxussal fűszerezve – teszi Kauait a Csendes-óceán egyedülálló gyöngyszemévé

„Kert-sziget”, ez Kauai másik neve. Nem ok nélkül: egyes pontjain az évi csapadékmennyiség meghaladja a 11 000 millimétert: nem csoda, hogy lélegzetelállító kanyonok, vízésések színesítik a gyakran borotvaélesre koptatott sziklákat, melyek az állandó nedvességtől a zöld legkülönbözőbb árnyalataiba öltözve törnek a magasba. A sziget nagy részét jellemző vörös föld az egykori vulkáni tevékenység emlékét őrzi. A sziget északi részén különleges, fekete kavicsos partszakaszokat találunk: a megszilárdult lávát itt évmilliókon át nyűtte a tenger. Az egyedi, különleges színvilág – ideértve a Csendes-óceán tiszta kékjét is – az, amitől a sziget kimeríti a földi paradicsom fogalmát.

Az őslakosoktól a hippikig

Kauainak megközelítőleg 70 000 lakosa van, melynek harmada bennszülött, ugyanennyi fehér, mintegy 10%-a ázsiai, 20%-a pedig mesztic. A sziget népessége az elmúlt száz évben folyamatosan nőtt: míg 1900-ban alig 20 ezren lakták, 1990-ben már 50 ezren éltek rajta. A Hawaii-szigetek népszerűvé válása is sokat lendített a folyamaton: számos filmet, sorozatot forgattak a szigeteken, de talán a hullámlovaglás és általában a szörföskultúra elmúlt 25-30 évben történt térnyerése volt a meghatározó.

Ám hiába első számú bevételi forrás a turizmus, a helyiek egyre kevésbé nézik jó szemmel a hullámaikra pályázó idegenek áradatát, ahogy az újabb és újabb lakóparkok és szállodák építését is. Útszéli táblákon vagy autók lökhárítóján gyakran feltűnik a „Keep the country country” („Hagyd meg a vidéket vidéknek!”) felirat, egyes partszakaszokon pedig „Locals only” („Csak helyieknek!”) feliratú táblák hirdetik a szigorú őslakos-álláspontot.

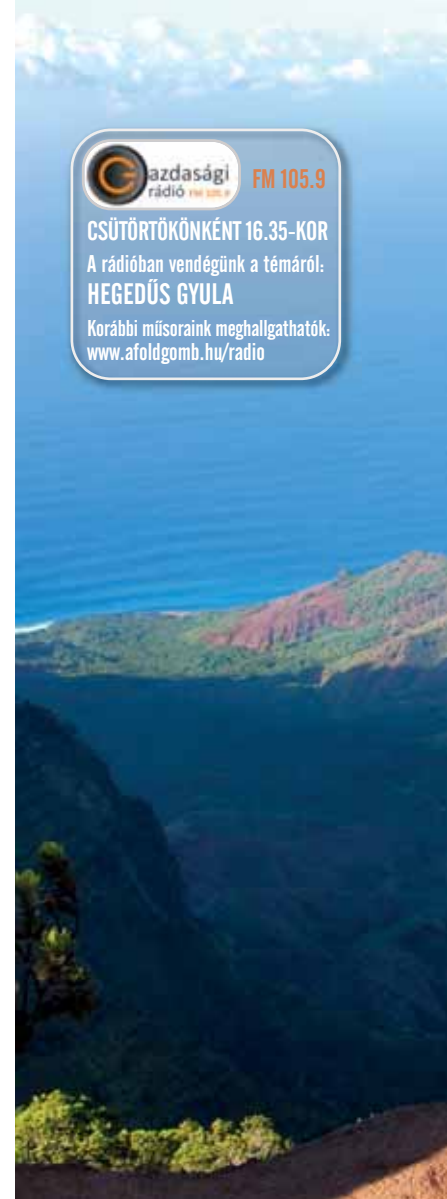
A KLASSZIKUS LÁTVÁNY

Az északi partvidék ösvényein gyalogolva képeslapszerű a kilátás

Internetes fórumokon is egyre nő a feszültség a hawaiiak és a turisták között, a jó szörfözőhelyek után érdeklődők hamar belefuthatnak egy „Menj máshová!” kommentbe. Noha ők is jól tudják, hogy élet-színvonaluk növelésének első számú forrása egyértelműen a turizmus, sokuk szívesen lemondana az extradollárokról a korábban megszokott nyugalomért és békéért cserébe.

Nem véletlen, hogy a hatvanas évek végén Kauain hozta létre Howard Taylor – Elizabeth Taylor testvére – a később elhíresült Taylor Campet, a fákra épített faházakból álló, önellátásra berendezkedett, „opcionális” ruhaviseleti szabályokkal működő hippifalut. Itt sűrűsödött be az összes hippialom, amihez az idilli trópusi környezet volt a ráadás. A falut 1977-ben a hatóságok hivatalosan bezárták, a szigeten ugyanakkor ma is számos hippi él saját kezűleg tákolat hajlékban, különféle kreatív megélhetési módokat keresve.

Gazdasági rádió FM 105.9
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
 A rádióban vendégünk a témáról:
HEGEDŰS GYULA
 Korábbi műsoraink meghallgathatók:
www.afoldgomb.hu/radio

NA PALI

Kauai első számú nevezetessége a meredek szirtekkel tűzdelt Na Pali partszakasz a sziget északnyugati részén. A híres, nehéz, kétnapos Kalalu-túraútvonal vezet rajta végig. Cserébe persze ott a garantáltan feledhetetlen élmény

BARÁTFÓKA A PARTON

Frissen kihelyezett táblákkal jelzik a pihenő fókákat: nyugal-muk megzavarása súlyos pénz-büntetéssel, végső esetben akár börtönbüntetéssel is végződh

Több tiszteletet!

Give respect, get respect. Ez a válasz, amikor helyeket kérdezzünk a turistákkal szembeni ellenérzéseikről. Ez nagyjából annyit tesz, hogy ha kellő tisztelettel, figyelemmel és érdeklődéssel fordulunk feléjük, úgy mi is megkapjuk ugyanezt. A baj azokkal van, akik ideérkezve mintha egy gyarmaton éreznék magukat, ahol azt csinálnak, amit akarnak, semmibe véve a helyi szokásokat. Európai látogatóként nézve mindenki hihetetlenül közvetlen, érdeklődő, segítőkész, gyakran kezdeményeznek beszélgetést az utcán, a boltban, a turistaösvényen, az étteremben vagy akár a tengerben a következő hullámra várva. Magyar ember számára már-már zavarba ejtően kedves és nyílt reakciókkal találkozunk. A mosoly mosolyt szül elv itt minden alkalommal tökéletesen működik.

Földszintes-luxus

Kauai az élet a Hawaii-szigeteken megszokottaknál is békésebb. Nincsenek nagyvárosok, üzleti negyedek, felhőkarcolók. De hogyan is lehetnének, mikor egy máig hatályos törvény kimondja: a szigeten egyetlen épület sem lehet magasabb egy átlagos kókuszpálmánál?! Kauai a legkevésbé fejlett a főbb Hawaii-szigetek közül, mindössze egyetlen főútja van (helyenként ez is egysávosra szűkül), ezzel együtt számos luxusszálloda épült hangulatos, hawaii stílusban, és Amerika legjobb golfpályái is a szigeten találhatóak. Az árak színvonalát azonban nem regulázta meg a „kókuszpálma-törvény”, az USA-átlaghoz képest is meglehetősen magasak; a legtöbb élelmiszer hajóval érkezik a kontinensről, a friss gyümölcsök és zöldségek pedig a helyi termőföldek korlátozott méretéből és csillagászati ára-

FÉL ÉVSZÁZADA MAJDNEM KIHALT

Ma már megszokott látvány a hawaii lúdpárok feltűnése, úton-útfélen

ból fakadóan rendkívül drágák. Nyugodtsága, természeti szépségei, ugyanakkor luxust sem nélkülöző infrastruktúrája okán választotta Kautait második otthonául számos jómódú üzletember és híresség.

Veszélyeztetett élet

Kauiai ősi szigetén két állatfajt övez kiemelkedő figyelem: a hawaii barátfókat és a hawaii ludat (helyi nevén a nenét). Az állam címermadara remekül alkalmazkodott a megszilárdult lávafolyamon való életmódhoz, kizárólag a lávamezőkön sarjadó növényzettel táplálkozik. A helyiek ugyan mindig előszeretettel vadászták, ám ragadozók híján nem volt természetes ellenségük. A kutyákat, macskákat, elvaduló disznókat betelepítő fehér ember aztán majdnem megpecsételte sorsukat. Az 1950-es évek elejére csak 50 egyednél kevesebb maradt életben, ekkor kezdődött meg a fogságban szaporításuk. Ennek eredményeképpen a 2000-es évek első felére kb. 800 vadon élő és további 1000 fogságban tartott példányra sikerült visszaduzzasztani az állományt.

Megfogyatkozott állománya miatt a hawaii fóka is a kritikusan veszélyeztetett fajok listáján szerepel, sőt, 2010 óta Hawaii állam külön védelmét is élvezi: akár 50 000 dollár és 5 év letöltendő börtönbüntetést is kaphat, aki bántalmaz vagy megöl egy példányt. A fókák által gyakran látogatott partokon

számtalan tájékoztatótábla áll készenlétben, melyeket – ha fóka jön a partra – a helyiek néhány percen belül az állat köré szúrnak a homokba. Ezzel ismertetik a faj kiemelt veszélyeztetettségi státuszát, felhívják a figyelmet az elvárt viselkedésre, és 24 órán belül hívható telefonszámmal is szolgálnak arra az esetre, ha szemtanúi lennénk, hogy valaki megzavarja az állatokat.

A környező vizekben számos cápafaj él, s szörfparadicsomról lévén szó, a cápaveszély az egyik legizgatóbb itteni kérdés. Ám – mint a Földön máshol is – jelentősen eltúlzott a félelem: 1828 és 2014 között a Hawaii-szigeteken összesen 129 cápatámadást jelentettek, melyből mindössze kilenc végződött halállal. A Kauai körüli vizekben a vizsgált közel két évszázad alatt 24 cápatámadás történt, melyből egy sem követelt emberéletet. Ám

tragikus támadás azért volt néhány: talán a leghíresebb egy 2003 októberében történt eset, amikor a 13 éves helyi szörfös, Bethany Hamilton bal karját harapta le egy tigriscápa. A lány óriási akaraterejét mutatja, hogy később megtanult egy karral szörfözni, és visszaküzdötte magát az élvonalba. Életéről hollywoodi mozifilmet is forgattak 2011-ben Soul surfer (Életem a szörf) címmel.

WAIMEA CANYON

A Csendes-óceán Grand Canyonjaként is emlegetett völgy szédítő mélységeivel és lélegzetelállító vízesésekkel kápráztat

AZ ELIT KÉNYELME-KIKAPCSOLÓDÁSA

Az egyszerű infrastruktúra ellenére valójában van itt minden. A legfelkapottabb golfpálya a Princeville mellett lévő, mely most a 67. az amerikai TOP100-as listán

VIGYÁZZ, ALBATROSZÁTKELÉS!

Számos védett állatfaj él, költ, szaporodik a szigeten, s ha szükséges, jelenlétükre táblákkal hívják fel a figyelmet

Tarajos hullámok

Kauai modern történelmének legnagyobb természeti csapása 1992. szeptember 5-én lepte meg a szigetet. Az Iniki hurrikán 230 km/órás sebességet is meghaladó széllelkésekkel érkezett, több mint 5000 házat rongált meg súlyosan, közülük 1400-at gyakorlatilag földig rombolt, 63 pedig teljes mértékben eltűnt a partot ostromló óriáshullámok és áradások következtében. Az áramellátásnak mindössze 20%-át sikerült egy hónapon belül helyreállítani. A viharban – az időben érkező tájékoztatásnak és felkészülésnek köszönhetően – összesen csupán hat ember vesztette életét, ám az események egyes nyomai máig láthatók – de ne összedőlt épületekre gondoljunk! Kauain élénk agrárgazdálkodás folyik, melyben a cukornád vagy a burgonyával közeli rokonságban álló taró termesztése mellett jelentős szerepet kap a baromfitenyésztés. Az Iniki tombolásakor szinte valamennyi baromfitelep a vihar martaléka lett, lakói pedig szétszéledtek. Az újjáépítési munkálatok idején a lakosok legkisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy az elszabadult baromfikat összefogdossák, így azok szaporodni kezdtek a szigeten. Ma nem nagyon találunk olyan helyet, ahol ne botlanánk beléjük; ellenség híján a bevasárlóközpontok parkolójától a szállodák udvarán át a homokos tengerpartokig mindenhol tyúkok és kakasok kapirgálnak. Jelenlétük már-már természetes része a sziget mai képének; az ajándékboltok polcain plüsskakasok sorakoznak, a helyiek pedig – természetesen csak viccelődve – a hawaii lúd után második „hivatalos” madaruknak kiáltották ki a vadon élő kakast. ☺

SZERZŐINK

Balázs István (Balu) (1976) ornitológus, mintegy 10 éve foglalkozik ragadozó madarakkal és azok védelmével. Érdeklődésének homlokterében leginkább a kerecsensólymok állnak

Balla Tihamér (1997) szegedi gimnazista, amatőr természetfotósként igyekszik bemutatni hazánk természeti értékeinek szépségét, azok megóvásának fontosságát

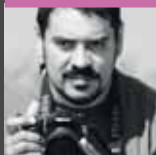
Baranovszky Ádám (1981) A BME-n szerzett építőmérnöki diplomát. Irányító tervezőként hidak és műtárgyak tervezésével foglalkozik. Szabadidejét legszívesebben fotózással tölti. Leginkább tájképeket készít, de újabban az Urbex témakör is felkeltette érdeklődését. Emellett még az utazás, túrázás, falmászás és papírmaketek készítése áll közel hozzá

Francics László (1984) építészmérnök, fotográfus, egyetemi oktató, a Magyar Csillagászati Egyesület tagja. Csillagászati képrögzítéssel 2003 óta foglalkozik, szakterülete az asztrofizikai érdekességek esztétikus bemutatása. A hazai asztrofotós-mozgalom egyik fő szervezője

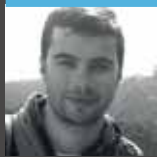
Hegedüs Gyula (1985) üzleti tanácsadó egy magyar tulajdonú közép vállalatnál. Gyermekkor óta vonzzák a különleges tájak és kultúrák, a zene és az ételek, amiket eddig 5 kontinensen tudott meg tapasztalni

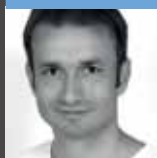
Jakab Gusztáv (1975) biológus, a Szent István Egyetem GAEK egyetemi docense. Szakterülete a Kárpát-medence virágos növényeinek rendszertana, valamint a negyedidőszaki klíma- és vegetációfejlődés. Kutatásai mellett különösen fontosnak tartja az eltűnő természeti értékek fényképes dokumentálását

Kerekes István (1977) tanár, szabadúszó fotográfus. 2012-ben a Nemzetközi Fotóművész Szövetség (FIAP) által adományozott minősítések közül megkapta a FIAP Kiváló művésze legmagasabb, platina fokozatát. Főként szocio-, portré-, valamint természetfotókat készít. Honlapcíme: www.kerekesistvan.com

Kocsány Kornél (1987) szabadúszó fordító és fényképész. A Corvinus Egyetem nemzetközi kapcsolatok szakának elvégzése után döntött úgy, hogy karrierépítés helyett inkább bejárja a világot. Elsősorban a távoli országok kulturái és szokásai érdeklik

Ladányi Tamás (1972) asztrofotós, tanár, a „The World At Night” nemzetközi elit fotográfusszervezet tagja. Munkájában a csillagászat és a földrajz kapcsolatának megjelenítésére fókuszál, művészeti aspektusból és tudományos ismeretterjesztés céljából

Morvai Szilárd (1975) fényképész, a magyar táj természeti értékeinek megismerésével és bemutatásával foglalkozik. Kedvelt helyei: a magyar puszták és az Alföld vizes élőhelyei

Répásy Zsolt (1975) fotós, elsősorban emberi sorsokat, emberközelit témákat szeret fotózni. Többször megfordult Afrikában, Délkelet- és Kelet-Ázsiában, de gyakran visszatér Erdélybe is. Honlapja: zsoltrepasy.com

Tiner Tibor (1954) közgazdász-geográfus, közel két évtizede gyűjti a Kárpát-medencén kívüli magyar kötődésű európai emlékhelyeket, emlékeket, különös tekintettel a magyar vonatkozású történelmi és kulturális értékekre

Tuczai Emese (1988) a fizika alapszakot csillagászat szakirányon végezte el, majd az ELTE tudománykommunikáció mesterszakán tanult. Tudományos újságíró, hobija a siklóernyőzés, így ha teheti, szabadidejét a levegőben tölti

BOGNÁR SZILVIA:
A RÉGISÉG ÚTJA

FOTÓ: BOGNÁR SZILVIA

A lomtalanítást nemcsak a lakók várják, akik végre megszabadulhatnak a régóta útban lévő, régi kacatoktól, hanem azok is, akik rendszeresen vadásznak a szemétnak minősített kincsekre: a lomisosok. A lomtalanítás a régiségkereskedelem egyik fontos állomása, ahol minden korosztály és társadalmi réteg képviselteti magát, a hajléktalantól az elitig. Itt dől el a régiség útiránya, attól függően, hogy kinek a kezébe kerül az utcáról.

PETE MÁRTON:
KOSZOVÓ – ÚJ ÁLLAM ÉPÜL

FOTÓ: PETE MÁRTON

A fiatalok többsége igen jól beszél idegen nyelveket – elsősorban az angolt –, a nyelvtudás ugyanakkor hagyományosan értéknek számít a koszovói társadalomban. Mint az egykori Jugoszlávia egyik legfejlettebb térsége, az itteni lakosság sokszor rákényszerült, hogy vendégmunkásként hosszabb-rövidebb ideig Nyugat-Európában dolgozzék. Ez később is folytatódott, a háború idején pedig a menedéktáraztette lehetővé, hogy akár Nyugaton, akár az Egyesült Államokban vállaljanak munkát.

SOMFAI KARA DÁVID:
KÖZÉP-ÁZSIA – 150 ÉVNYI KÜLÖNBSSÉGGEL

„Néhány perc múlva két jaszaul (őr) tiszteletteljesen karon fogott, a függöny felgördült, s ott láttam magam előtt Szaid Mohamed kánt, Horezm padisahját. Egy teraszféle emelvényen, bal karjával párnára támaszkodva, jobbában arany kormánypalcát tartva.” Vámbéry Ármin 1863-ban tett úttörő feltáróutazást Közép-Ázsiában. Vajon mi változott az általa felkeresett helyszíneken azóta?

FOTÓ: SOMFAI KARA DÁVID

**MAGYAR
FÖLDRAJZI
TÁRSASÁG**

ALAPÍTVÁ: 1872

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Telefon: (1) 231-4040.
Fax: (1) 231-4045
Honlap: www.foldrajzitasasag.hu
E-mail: info@foldrajzitasasag.hu

Elnök: Dr. Gábris Gyula
Alelnökök: Dr. Kovács Zoltán
Dr. Michalkó Gábor
Főtítká: Dr. Mari László
Ügyvivő: Heiling Zsolt
Titká: Erőss Ágnes
Könyv- és térképtáros: Pétervári László

Szakosztályok:

Biztonságtörténelmi és Geopolitikai
Szakosztály Expedíciós Szakosztály
Társadalom- és Gazdaságtörténelmi
Szakosztály Hegymászó Szakosztály
Oktatás-módszertani Szakosztály
Egészségtörténelmi Szakosztály
Természettörténelmi Szakosztály
Térképészeti Szakosztály
Turizmus-történelmi Szakosztály

Területi osztályok:

Bakony–Balaton-vidéki Osztály (Veszprém)
Békéscsabai Osztály
Borsodi Osztály (Miskolc)
Debreceni Osztály
Dél-dunántúli Osztály (Pécs)
Duna-völgyi Osztály (Szekszárd)
Eger–Bükk-vidéki Osztály
Gyöngyös–Mátra-vidéki Osztály
Kisalföldi Osztály (Győr)
Kiskunsági Osztály (Kecskemét)
Közép-dunántúli Osztály (Székesfehérvár)
Körös-vidéki Osztály (Békéscsaba)
Nyírségi Osztály (Nyíregyháza)
Nyugat-magyarországi Osztály (Szombathely)
Szegedi Osztály
Székelyföldi Osztály (Csíkszereda)
Tolna megyei Osztály (Dombóvár)
Zalai Osztály (Nagykanizsa)

Könyvtár és gyűjteményei:

1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (06-1) 309-2600/1443
E-mail: mtafki@mtafki.hu

Az éggömböt tartó Atlasz a Magyar Földrajzi Társaság védjegyként bejegyzett jelképe

Lapalapító (1929):
Dr. Milleker Rezső

**Az új sorozat
újrajndító (1999):**
Dr. Nemerikényi Antal
és Farkas Péter

1929–1933, felelős szerkesztő:

Dr. Milleker Rezső

1934–1944, szerkesztők:

Dr. Baktay Ervin és Dr. Kéz Andor

1999–2005, főszerkesztő: Dr. Nemerikényi Antal

2005–2006, főszerkesztő: Dr. Vojnits András

2006-tól főszerkesztő: Dr. Nagy Balázs

MÉG SOSEM LÁTTAD ILYEN SZÉPNEK A FÖLDET

Magyarország legnézettebb közösségi tévéje, az OzoneNetwork HD-ban is elérhetővé vált.
Élvezd páratlan kép- és hangminőségben a természet csodáit!
Lásd a Földet úgy, ahogy még sosem láttad azelőtt!

Az OzoneNetwork HD-t keresd tévészoolgáltatódnál!

 OzoneNetwork
HD

ERDÉLYI
MAGYAR
KÉPZŐMŰVÉSZET
1920–1990

SORS ÉS JELKÉP

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

2015. ÁPRILIS 24. – AUGUSZTUS 23.

Kivétel támogatja:

Együttműködő partnerek:

Méktámogatja:

